

Leena Lappalainen

Katsaus liikunnanohjaajien (AMK) koulutukseen ja työhön

Liikunnanohjaajien työllistyminen
vuosina 2002 – 2008 sekä liikunnan-
ohjaajien kokemuksia ammattikorkea-
koulutuksesta ja työelämän vaatimuksista

K a j a a n i n a m m a t t i k o r k e a k o u l u

KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA B
RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ 12

Leena Lappalainen

KATSAUS LIIKUNNANOHIJAJIEN (AMK) KOULUTUKSEEN JA TYÖHÖN
Liikunnanohjaajien työllistyminen vuosina 2002 – 2008 sekä liikunnanohjaajien kokemuksia
ammattikorkeakoulutuksesta ja työelämän vaatimuksista

Kajaanin ammattikorkeakoulu

2009

1. painos

Tämän teoksen kopioiminen on tekijänoikeuslain (404/61, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen) mukaisesti kielletty lukuun ottamatta Suomen valtion ja Kopiosto ry:n tekemässä sopimuksessa tarkemmin määriteltyä osittaista kopiointia opetustarkoituksiin.

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 12/2009

ISBN 978-952-9853-37-3
ISSN 1458-915X

Kustantaja: Kajaanin ammattikorkeakoulu

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

SAATTEEKSI

1. TAUSTATietoja tilastoista ja vastaajista.....	1
2. Liikunnanohjaajiksi valmistuneet ja sijoittuminen työelämään.....	3
2.1 Valmistuneiden määrät.....	3
2.2 Työllistyminen valmistumisen jälkeen.....	4
2.3 Työn saanti, työssä olo ja työsuhteet 2-3 vuoden kuluttua valmistumisesta.....	6
2.4 Työelämään sijoittuminen maakunnittain	7
2.5 Liikunnanohjaajien (amk) työnantajat ja työn luonne.....	8
3. Liikunnanohjaajien koulutus ja työelämän vaatimukset	11
4. Liikunnanohjaajan työn tulevaisuuden näkymistä.....	14
5. Jatko- ja täydennyskouluttautuminen	16
6. Johtopäätökset	17
7. Ehdotuksia koulutuksen kehittämiseksi	20

Lähteet

Liitteet

TIIVISTELMÄ

Liikunnanohjaajien (amk) työllistymisen selvityksellä on koottu yhteen tietoja siitä, miten liikunnanohjaajat sijoittuvat valmistumisen jälkeen työelämään. Tiedot ovat peräisin tilastokeskukselta sekä opetusministeriön ylläpitämästä OPALA-tietokannasta. Nämä tiedot kerätään oppilaitoksilta valmistumisen yhteydessä tai seuraavan lukuvuoden aikana. Lisäksi haluttiin kartoittaa liikunnanohjaajien työllistymistilanne 2 - 3 vuotta valmistumisen jälkeen sekä saada tietoa siitä, miten koulutus on vastannut työelämässä vaadittuja osaamistarpeita. Tätä varten tietoja kerättiin kyselyllä, joka toimitettiin vuosina 2005 - 2006 Haaga - Helian ja Rovaniemen ammattikorkeakoulusta valmistuneille liikunnanohjaajille. Kyselyyn vastasi 76 liikunnanohjaajaa.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että lähes kolme neljäsosaa valmistuneista oli työllistynyt tutkinnon suoritettuaan tai pian sen jälkeen. Osa vielä jatkoi pelkästään opintoja tai opiskeli työn ohessa. Uuteen koulutukseen siirtyi runsas kymmenesosa valmistuneista. Jatko-opiskelu oli pääasiassa opettajaksi kouluttautumista. Yrittäjänä työllistyi 2 - 3 % valmistuneista. Työttömänä oli 3 % ohjaajista. Vuosien myötä kaikki olivat työllistyneet. Työ oli liikunnan ohjaamiseen liittyvää työtä sekä hallinnon-, esimiehen- ja asiantuntijan työtä. Työnantajina olivat pääasiallisesti järjestöt (urheiluseurat) ja kunnat. Kuntien osuus työnantajana näyttää lisääntyvän. Monella tilanne oli myös se, että työnantajia oli useita ja työsuhteet olivat lyhyitä. Alueellisesti liikunnanohjaajat sijoittuivat töihin runsaimmin koulutuspaikkakuntansa läheisyyteen sekä pääkaupunkiseudulle. Vuosien myötä osa palasi paikkakunnille, joista olivat hakeutuneet koulutukseen. Itä-Suomi ja Kainuu olivat alueita, joilla liikunnanohjaajia työskenteli vähiten.

Koulutuksessa saadut tiedot ja taidot riittivät työelämän tehtäviin pääasiassa hyvin. Tyytyväisiä oltiin yleisiin työelämän valmiuksiin sekä liikunta- ja ohjausosaamiseen. Puutteita koettiin yhteiskunta-, johtamis- ja yrittäjäyysosaamisessa sekä asiantuntijuuteen liittyvissä projektitöissä. Tulevaisuuden työelämä nähtiin hyvänä, mutta haasteellisenä. Koulutusta tarvittiin lisää terveysliikunnasta, erityisliikunnasta ja opetusmenetelmien monipuolistamisesta. Terveys- ja erityisliikunnassa ohjaajan haastavat asiakasryhmien moninaiset tarpeet ja niihin vastaaminen. Monipuolisten opetusmenetelmien hallinta auttaa osaltaan ohjaamaan ryhmiä, joissa tulee eteen ongelmatilanteita. Kyselyn oheistietona tuli esille työntekijän palkkaamisen yhteydessä syntyvä kilpailu liikuntaneuvojien ja liikunnanohjaajien (amk) kesken. Koettiin, että liikunnanohjaajan ammattikorkeakoulututkinto ei anna lisäarvoa liikuntaneuvojan tutkintoon verrattuna.

SAATTEEKSI

Tämä raportti käsittelee Kajaanin ammattikorkeakoulun syksyllä 2008 toteuttaman liikunnanohjaajien työllistymiskyselyn tuloksia. Kysely tehtiin liikunnanohjaajille, jotka olivat valmistuneet vuosina 2005 - 2006 Haaga-Helian ja Rovaniemen ammattikorkeakouluista. Kyselyllä kartoitettiin liikunnanohjaajien sijoittumista työelämään 2 - 3 vuoden kuluttua valmistumisesta ja työtehtävien laatua. Heiltä kysyttiin myös koulutuksen sisällön ja työelämän tarpeiden vastaavuutta sekä tulevaisuuden haasteita liikunnanohjaajien työssä. Koska vastaajat eivät kata määrällisesti eivätkä oppilaitoksittain koko valmistuneiden kenttää, saatuja tietoja tulee käyttää kriittisesti.

Raportti sisältää myös tilastokeskuksen vuosittain keräämiä tutkinto- ja työllistymistietoja vuosilta 2005 - 2006. Vuoden 2007 tiedot eivät olleet vielä käytössä. Opetusministeriö kokoaa valmistumisen yhteydessä suoritettavalla kyselyllä tietoja (Opalatiokanta), jotka sisältävät työllistymiseen ja opetuksen sisältöön sekä niiden vastaavuuteen liittyviä tietoja. Käytössä ovat tiedot vuosilta 2005 - 2007. Sekä tilastokeskuksen että opetusministeriön tiedot on kerätty kaikista liikunnanohjaajakoulutusta toteuttavista ammattikorkeakouluista, joten ne ovat kattavammat kuin tähän raporttiin kyselyllä kerätyt tiedot. Kajaanin ammattikorkeakoulusta ei ole näissä tilastoissa tietoa, koska ensimmäiset liikunnanohjaajat valmistuivat joulukuussa 2008.

Yhteiskunnan elinkeino- ja ikärakenteen muutosten myötä muuttuvat työelämä ja työ myös liikunta-alalla. Liikunnanohjaajien osaamiselle on lisääntyvää tarvetta valtakunnallisesti ja alueellisesti. Väestössä yleistyneisiin terveydellisiin ongelmiin ja kansansairauksiin voidaan vaikuttaa liikunnan avulla ja näiden palvelujen kysyntä kasvaa. Ikääntyvien ihmisten määrä lisääntyy voimakkaasti ja heidän toimintakyvyn ylläpitonsa liikunta on merkittävä auttaja. Kasvavat matkailu- ja ohjelmistopalvelut osana vahvistuvaa elinkeinoelämää tarjoavat työtä ammattitaitoisille liikunnanohjaajille etenkin alueilla, joissa olosuhteet matkailulle ovat suotuisat. Kainuun maakuntaan edellä mainitut seikat ovat luomassa liikunnanohjaajien työvoiman tarvetta. Urheilutoimintaan ja valmennuksen kehitystyöhön tarjoaa tehtäviä ja haasteita Vuokatin Urheiluoipisto sekä Snowpolis. Liikunnanohjaajien ammattiosaaminen ja työpanos vahvistavat osaltaan Kainuun elinoloja ja väestön hyvinvointia. Koulutuksen tulee ottaa huomioon alueelliset haasteet. Koulutuksen suunnittelua varten ei ole ollut koottua tietoa liikunnanohjaajien sijoittumisesta työelämään eikä työelämässä pärjäämisestä. Tämä raportti pyrkii paikkaamaan puutetta.

Ensimmäisessä kappaleessa on taustatietoja raportissa käytetyistä tiedoista. Toisessa kappaleessa on koottu tiedot valmistuneiden määristä, heidän työllistymisestään heti valmistumisen jälkeen ja 2-3 vuoden kuluttua valmistumisesta. Lisäksi kappale sisältää tarkempaa tietoa työn laadusta, työtehtävistä, palkoista, työpaikkojen sijainnista ja työnantajista. Seuraavien kappaleiden (3-5) tiedot perustuvat tehtyyn kyselyyn ja niissä käsitellään koulutuksen antia työelämään, liikunnanohjaajien työn tulevaisuuden näkymiä ja lisäkoulutuksen tarvetta. Kappaleet 6 ja 7 sisältävät johtopäätökset ja tämän raportin pohjalta tehtyjä ehdotuksia koulutuksen kehittämiseksi.

1. TAUSTATietoja Tilastoista ja VastAAjista

Tilastokeskus on koonnut eri lähteistä tietoja tutkinnon suorittaneista, työllistyneistä, jatko-opintoihin sijoittuneista ja alueellisesta sijoittumisesta valmistumisen jälkeen. Liikunnanohjaajia koskevat tiedot ovat kaikista ammattikorkeakouluista, joissa liikunnanohjaajia valmistuu. Liikunnanohjaajia (AMK) on valmistunut Haaga-instituutista, Lahden ammattikorkeakoulusta, Rovaniemen ammattikorkeakoulusta ja ruotsinkielisestä Yrkeshögskolan Sydvästistä. Tilastokeskus on kerännyt tutkintoja koskevat tiedot vuosittain suoraan kouluilta. Työllistymistä koskevat tiedot se on kerännyt omista tietorekistereistä ja tilastoista käyttäen hyödyksi myös muita julkishallinnon rekisteritietoja. Tässä raportissa on liikunnanohjaajien valmistumisen ja työllistymisen osalta tiedot vuosilta 2002 - 2006. Työnantajia koskevat tiedot työllistyneiden liikunnanohjaajien osalta ovat vuosilta 2002 - 2004. Näiden vuosien jälkeen koottuja tietoja on saatavissa myöhemmin tänä syksynä ja vuoden 2009 alkupuolella.

Opetusministeriöllä ja ammattikorkeakouluilla on yhteinen opiskelijapalautteen koon-
tijärjestelmä, OPALA. Sen avulla kootaan ajantasaista tietoa valmistuvien opiskelijoi-
den työllistymisestä sekä siitä, miten koulutus ja harjoittelu ovat opiskelijoiden mie-
lestä onnistuneet. Tiedot kerätään kouluissa valmistuvilta opiskelijoilta lähtökyselynä
viimeisen lukukauden aikana. Vastauksista kootaan vuosittain raportit. Käytettävissä
ovat koulutusala-kohtaiset ja tutkinto-kohtaiset raportit. Tässä raportissa liikunnanoh-
jaajia koskevat tiedot ovat vuosilta 2002 - 2007, jolloin vastaajia oli yhteensä 696.

Kyselytutkimukseen osallistui vuosina 2005 - 2006 valmistuneet liikunnanohjaajat
Haaga-Helian ammattikorkeakoulun Vierumäen yksiköstä ja Rovaniemen ammatti-
korkeakoulusta. Muista liikunnanohjaajia kouluttavista ammattikorkeakouluista ei ol-
lut saatavissa valmistuneiden henkilötietoja. Kysely lähetettiin 178 liikunnanohjaajalle
ja vastauksia tuli 76 (43 %). Haaga-Helian amk:sta valmistuneita vastaajista oli 44 ja
Rovaniemen amk:sta 32. Naisia vastanneista oli 46 ja miehiä 30. Eri koulutusohjel-
mista vastaajia oli siten, että nuorten koulutuksessa olleita oli 42, aikuisten koulutuk-
sessa 30 ja kansainvälisessä koulutuksessa 3. Vastaajat olivat pääosin nuoria. Iältään
20 - 29 -vuotiaita oli 55 vastaajaa, 30 - 39 -vuotiaita 10, 40 - 49 -vuotiaita 8 ja 50 - 59
-vuotiaita 2. Kysely keräsi tietoja valmistuneiden tämänhetkisestä työtilanteesta, työn

saantiin vaikuttaneista seikoista, yrittäjyydestä, saamastaan koulutuksesta ja tulevaisuuden näkymistä. Tietojen käyttökelpoisuutta heikentää se, että kaikkien oppilaitosten osalta valmistuneiden yhteystiedot eivät olleet käytettävissä. Kyselyn perusjoukosta puuttui Lahden ammattikorkeakoulu ja ruotsinkielinen Yrkeshögskolan Sydväst. Luotettavuuden kannalta heikkous oli palautuneiden vastausten vähäisyys (43 %). Saadut tiedot antavat kuitenkin kokonaiskäsityksen tilanteesta ja auttavat koulutuksen järjestäjää näkemään kehittämiskohteita pyrittäessä parantamaan koulutuksen laatua.

TILASTOKESKUS	Määrät (n)
- v. 2002 - 2006 (työllistymistä koskevat tiedot)	607
- v. 2002 - 2004 (työnantajia koskevat tiedot)	263
OPALA	
- v. 2002 - 2007	696
KYSELY	
- v. 2005 - 2006 valmistuneet	76

Selvityksessä käytetyt tietolähteet.

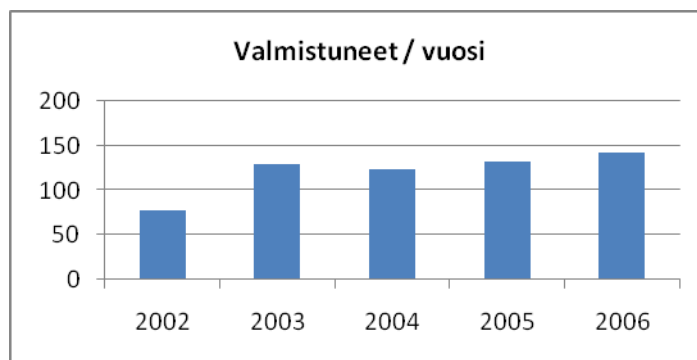
Liikunta-alan työhön koulutetaan myös liikunnanohjauksen perustutkinnon suorittaneita liikuntaneuvojia, joita koskevat tiedot eivät sisälly tähän selvitykseen. Liikuntaneuvojan koulutus sisältää yleis- ja ammattiopintoja 120 ov laajuisesti ja se kestää 3 vuotta. Tutkinnon suorittaneiden tulee omata osaamista ja valmiuksia ohjata liikuntaa eri-ikäisille ja eri tavoittein liikkuville ihmisille sekä soveltaa liikuntaa asiakaslähtöisesti. Heidän tulee kyetä järjestämään liikuntatilaisuuksia ja pystyä työskentelemään erilaisissa projekteissa. Liikuntaneuvojien on osattava toimia erilaisissa tehtävissä ja työympäristöissä joustavasti ja luovasti, ratkaista ongelmia ja oltava valmis muutokseen ja yrittäjyyteen. (Liikunnanohjauksen koulutusohjelma, liikuntaneuvoja, 12 - 13.) Liikuntaneuvojia koulutetaan urheiluopistoissa eri puolilla Suomea.

2. LIIKUNNANOHJAAJIKSI VALMISTUNEET JA SJOITTUMINEN TYÖ- ELÄMÄÄN

2.1 Valmistuneiden määrät

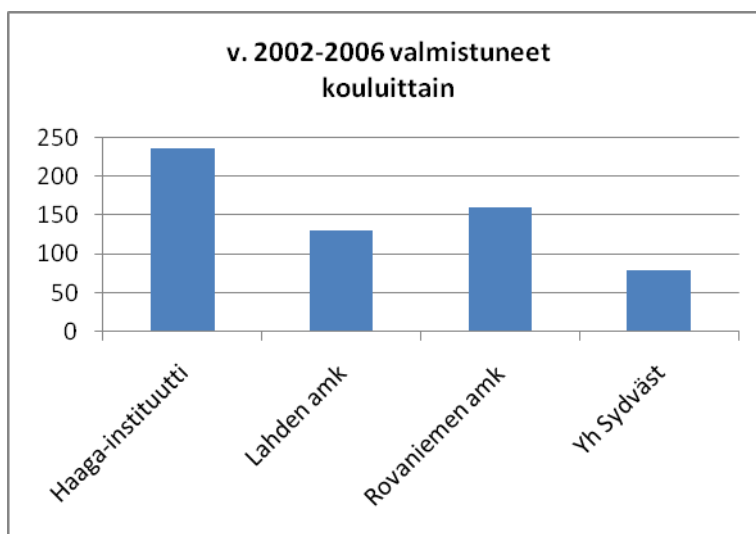
Vuosina 2002 - 2006 on suoritettu koko maassa 607 liikunnanohjaajan tutkintoa. Heistä naisia on 57,7 % (350) ja miehiä 42,3 % (267). Vuosittaisten tutkintojen määrä on tasaisesti noussut kaksinkertaiseksi vuoteen 2006 mennessä (kuvio 1). Vuonna 2002 valmistui 77 ja vuonna 2006 jo 143 liikunnanohjaajaa.

(www.tilastokeskus.fi/sijoittuminen)

Kuvio 1. Valmistuneiden määrä vuosina 2002 – 2006
(valmistumisesta n. ½ v.)

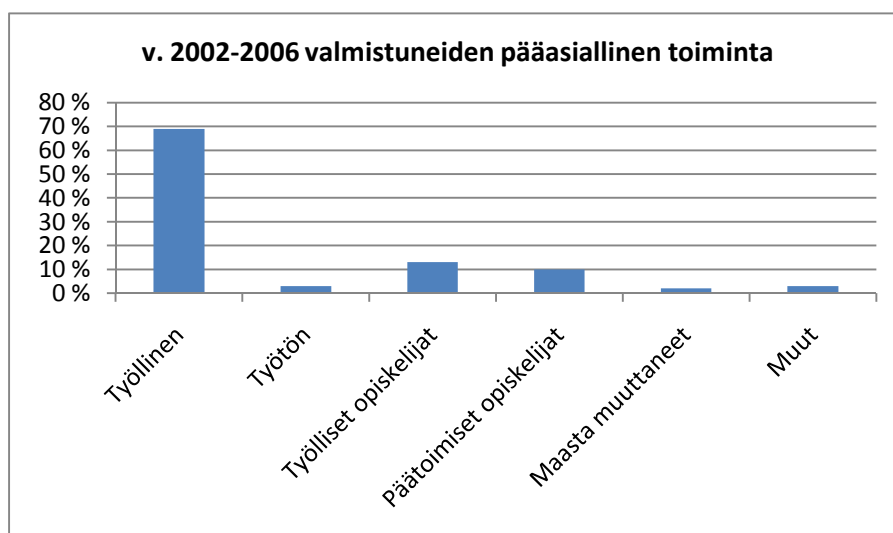
Haaga-instituutin Vierumäen yksiköstä on valmistunut 39 % (237) ja Rovaniemen ammattikorkeakoulusta 26 % (160) liikunnanohjaajista. Lahden ammattikorkeakoulussa tutkinnon suorittaneita on 21 % (130) ja ruotsinkielisessä Yrkeshögskolan Sydvästissä suorittaneita on 13 % (80) (kuvio 2).(www.tilastokeskus.fi/sijoittuminen)

Kuvio 2. Valmistuneet kouluittain (n=607).
(valmistumisesta n. ½ v.)

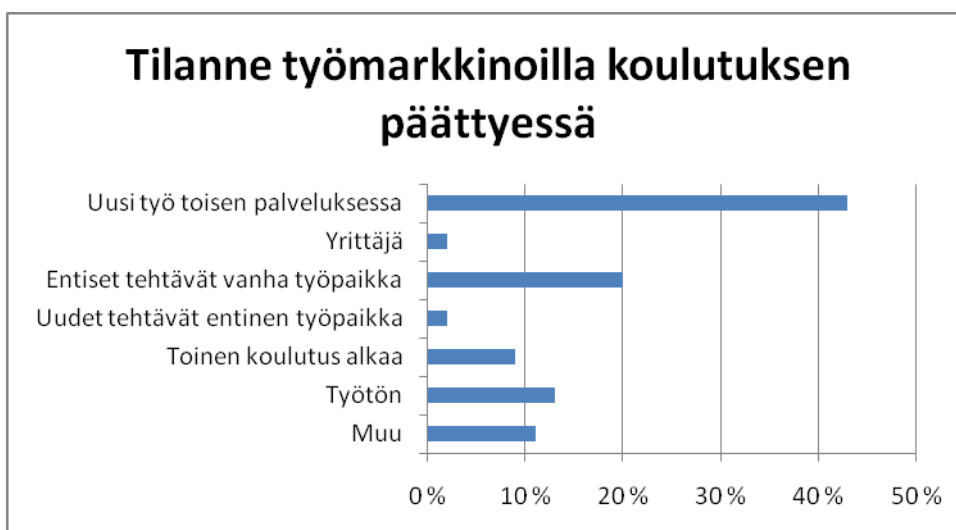
2.2 Työllistyminen valmistumisen jälkeen

Tilastokeskuksen tietojen perusteella vuosina 2002 - 2006 valmistuneista työllistyi päätoimisesti 69 % (417) liikunnanohjaajista. Opiskelua jatkoi päätoimisesti 10 % (60) tai työn ohella 13 % (77) ohjaajista. Työttömänä oli 3 % (18) ja maasta muuttaneita oli 2 % (13) ohjaajista. (Kuvio 2.) (www.tilastokeskus.fi/sijoittuminen)

Kuvio 2. Vuosina 2002 - 2006 valmistuneiden työllistyminen (n=604).
(valmistumisesta n. ½ v.)

OPALA:sta kootut tiedot ovat vuosilta 2002 – 2007. Tiedot on kerätty valmistumista edeltävänä lukukautena, yleensä syksyisin ennen lukukauden päättymistä. Em. vuosi-
na valmistuvista liikunnanohjaajista oli OPALA-kyselyyn vastannut 696. Niiden mu-
kaan tilanne työmarkkinoilla oli seuraava. Heti valmistumisen jälkeen työelämässä oli
75 % (463) ohjaajista. Uuteen työhön toisen palvelukseen sijoittui 43 % (298) ja enti-
siin tehtäviin palasi 20 % (138) valmistuneista ohjaajista. Entiseen työpaikkaan, mutta
uusiin tehtäviin sijoittui 2 % (12) ja yrittäjänä toimi 2 % (15) valmistuneista. Koulu-
tusalaa vaihtoi 9 % (63) ohjaajista. Työttömänä oli vielä 14 % (95) valmistuneista oh-
jaajista. (Kuvio 3.) (<http://opala.ncp.fi>)

Kuvio 3. Sijoittuminen heti koulutuksen päätyttyä, v. 2002 - 2007 (n=696)

Kysyttäessä ammattikorkeakoulun roolia työhön sijoittumisessa vastaajista 79,6 % oli sitä mieltä, että koulu oli tukenut eri tavoin työelämäyhteyksien kehittymistä. Vain 6,3 % koki, että koulu ei ollut antanut eväitä työelämäyhteyksien luomiseen (<http://opala.ncp.fi>).

2.3 Työn saanti, työssä olo ja työsuhteet 2 - 3 vuoden kuluttua valmistumisesta

Liikunnanohjaajille, jotka olivat olleet työelämässä 2-3 vuotta, lähetettiin kysely syksyllä 2008. Heiltä haluttiin saada tietoja heidän työllistymisestään ja työssä oloon liittyvistä seikoista. Kyselyyn vastasi 76 liikunnanohjaajaa. Kyselyyn vastanneista töissä oli 68 (90 %) ohjaajaa. Työttömänä ilmoitti olevansa 8 (10 %) ohjaajaa. Vuonna 2006 valmistuneet olivat työllistyneet paremmin kuin vuotta myöhemmin valmistuneet. Työsuhde oli jatkuva 66 %:lla (44 / 67) ja määräaikainen 24 %:lla (16 / 67). Kuntien, seurojen ja järjestöjen tehtävissä toimittiin enemmän määräaikaisella pohjalla. Joillakin vastaajista työ tai osa työstä oli kertaluonteinen eli ohjaaja ohjasi tietyn kurssin tai tietyn tapahtuman. Työtä tehtiin tuolloin tavallisimmin järjestölle tai yhdistykselle. (Liite 1, taulukot 1-3.) Päätoimisesti muuta kuin ammattityötä teki 22 (29 % /76) ohjaajaa. Heistä 10 ilmoitti opiskelevansa ja 11 oli äitiys- tai vanhempain lomalla. Viimeksi mainituista 2 lisäksi opiskeli. Opiskelevista noin puolella oli myös työpaikka.

Ennen nykyistä työsuhdetta useilla ohjaajilla oli kertynyt työkokemusta jo liikunta-alalta ja monet olivat olleet useammassa työpaikassa. Kuntien tehtävissä oli ollut 31 vastaajaa ja työ oli ollut liikunnanohjaajan, vesiliikunnan ohjaajan, peruskoulun opettajan tai kansalaisopiston opettajan työtä. Urheiluseuran tai järjestön tehtäviä oli tehnyt 27 vastaajaa. Työ oli sisältänyt urheiluseuran toiminnan johtamista, valmennusta ja lasten / nuorten ohjaamista sekä koulutustyötä. Myös urheiluopistoilla oli työskennellyt kouluttajina. Yksityisissä yrityksissä oli työskennellyt 26 vastaajaa. Heitä oli ollut kuntokeskuksissa, kuntosaleilla ja matkailupalveluissa. Osa yrityksissä työskentelestä oli muutakin kuin liikunnanohjaajan työtä. (Liite 1, taulukko 4.)

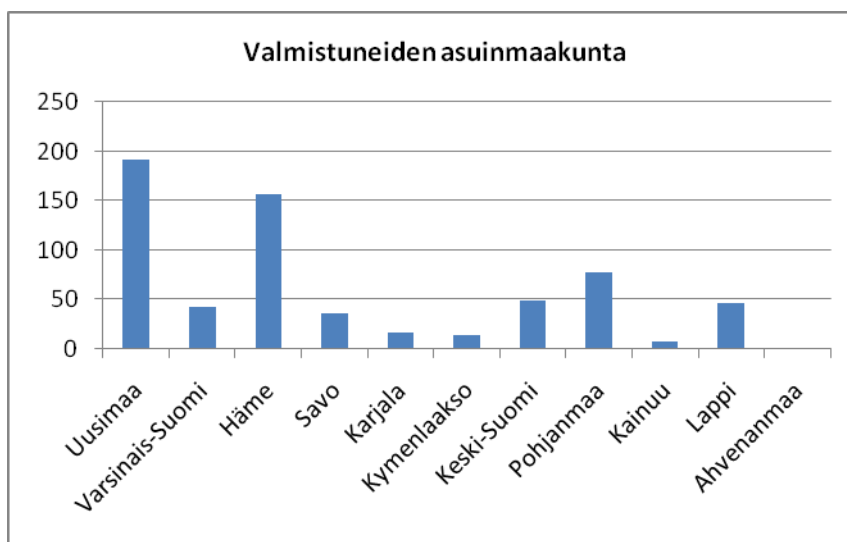
Vastanneilta kysyttiin työn saantiin vaikuttavia seikkoja. Kaikkein eniten heidän mielestään vaikutti tutkinnon suorittaminen. Seuraavaksi eniten painoarvoa oli työkokemuksella tai jollakin liikuntaan liittyvällä erityisosaamisella. Muu työtehtäviin tai liikuntaan liittyvä koulutus ja muut työn hakuun liittyvät seikat olivat tärkeitä. Erityisosaamisia olivat esimerkiksi lajeihin liittyvä erikoisosaaminen tai syventävien opintojen hyvä hallinta. Muita koulutuksia olivat taas lajiliittojen valmennuskoulutukset ja opettajina toimivilla opettajakoulutukseen liittyvät opinnot. Paljon painoarvoa annettiin omaan persoonaan liittyvillä seikoilla, kuten avoimella ja aidolla luonteella, aktii-

visuudella, työmotivaatiolla, ahkeruudella ja vuorovaikutustaidoilla. Myös työhakemuksella ja haastattelulla oli vastaajien mielestä merkitystä. Vain vähän auttoi opiskeluaikainen harjoittelu samanlaisessa tai nykyisessä työpaikassa sekä suositukset. Vastajat katsoivat, että kaikkein vähiten työn saantia auttoi opinnäytetyö ja opinnoissa menestyminen. (Liite 2, kuvio 1.)

Tulevaisuuden ohjaajat näkivät positiivisena. Työtilanteen parantumiseen uskoi 55 % (40/72) ja ennallaan katsoi pysyvän 41 % (30/72) vastaajista. Vain kaksi vastaajaa näki tilanteen huonontuvan.

2.4 Työelämään sijoittuminen maakunnittain

Valmistuneet sijoituivat työelämään runsaimmin Uudellemaalle ja Hämeeseen. Hämeen alueeseen on laskettu mukaan Päijät-Hämeeseen, Kanta-Hämeeseen ja Pirkanmaalle sijoittuneet. Paljon ohjaajia työskenteli myös Keski-Suomessa, Pohjanmaalla ja Lapissa. Pohjanmaa kattaa alueet Etelä-Pohjanmaalta Pohjois-Pohjanmaalle asti. Vähiten ohjaajia oli Kymenlaaksossa, Karjalassa, Kainuussa ja Ahvenanmaalla. (Kuvio 4) (www.tilastokeskus.fi/sijoittuminen)

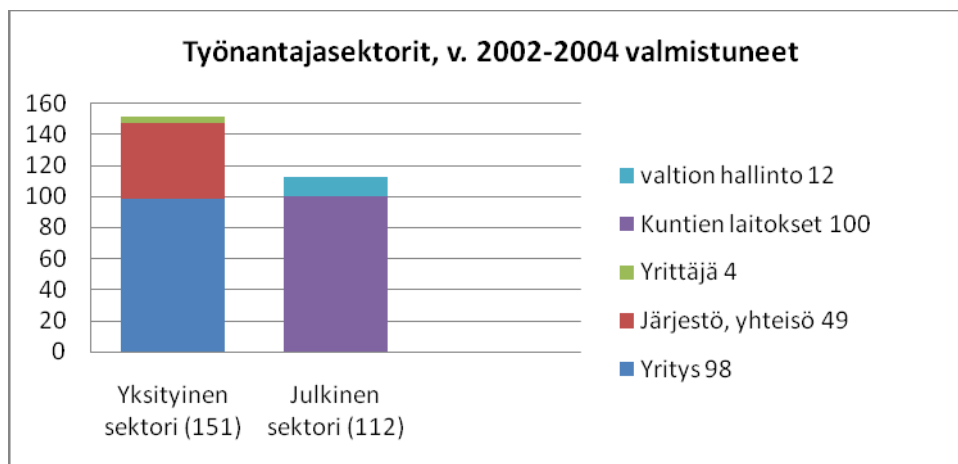
Kuvio 4. Vuosina 2002 - 2006 valmistuneiden liikunnanohjaajien sijoittuminen työelämään (n = 607).
(valmistumisesta n. ½ v)

OPALA:n tiedot työpaikkojen sijainnista on kerätty kunnittain. Niiden mukaan valmistuneet sijoittuivat pääosin niin, että valmistumipaikkakunnilla tai niiden ympäristössä olevissa kunnissa oli työpaikka suurimmalla osalla ohjaajista. Pääkaupunkiseudulle sijoittui 86, Lahti-Heinola-Hämeenlinna – alueelle 74 ja Rovaniemen seudulle 40 ohjaajaa. Yksittäisistä kunnista kannattaa mainita Turku, johon sijoittui 17 ohjaajaa ja Oulu, johon sijoittui 16 ohjaajaa. (Liite 2, kuvio 2.) Muihin kuntiin eri puolille maata sijoittui yhteensä 199 ohjaajaa ja kuntaa kohti sijoittui vähemmän kuin 10 ohjaajaa. Yleensä näinä vuosina oli kullekin paikkakunnalle sijoittunut 1 - 4 ohjaajaa. (<http://opala.ncp.fi>)

Kyselyn vastausten mukaan tarkasteltuna ohjaajat olivat sijoittuneet seuraavasti. Uudellemaalle, Hämeeseen ja Pohjois-Pohjanmaalle sijoittui eniten ohjaajista. Vähiten heitä oli Pohjanmaan muilla alueilla, Kymenlaaksossa ja Karjalassa. Kun verrataan sijoittumista ennen koulutusta ja työllistymisen jälkeen, voittajia ovat Uusimaa, Lappi, Häme ja Varsinais-Suomi. Häviäjiä sen sijaan ovat Karjala ja koko Pohjanmaan alue. Sijoittumiseen näyttää vaikuttavan koulutuspaikkakunnan sijainti. (Liite 2, taulukko 5.)

2.5 Liikunnanohjaajien (amk) työnantajat ja työn luonne

Vuosina 2002 – 2004 työssä olevia liikunnanohjaajia oli 263. Heistä työllistyi yksityiselle sektorille 151. Työpaikat olivat yrityksissä (98), palveluihin liittyvissä tehtävissä (järjestöt) sekä yhtiöissä (49). Itsenäisinä yrittäjinä työskenteli 4 ohjaajaa. Julkinen sektori oli työpaikkana 112 liikunnanohjaajalla. Valtion hallinnon palvelut työllisti 12 ohjaajaa ja kuntien palvelut 100. (Kuvio 5.) (www.tilastokeskus.fi/sijoittuminen)

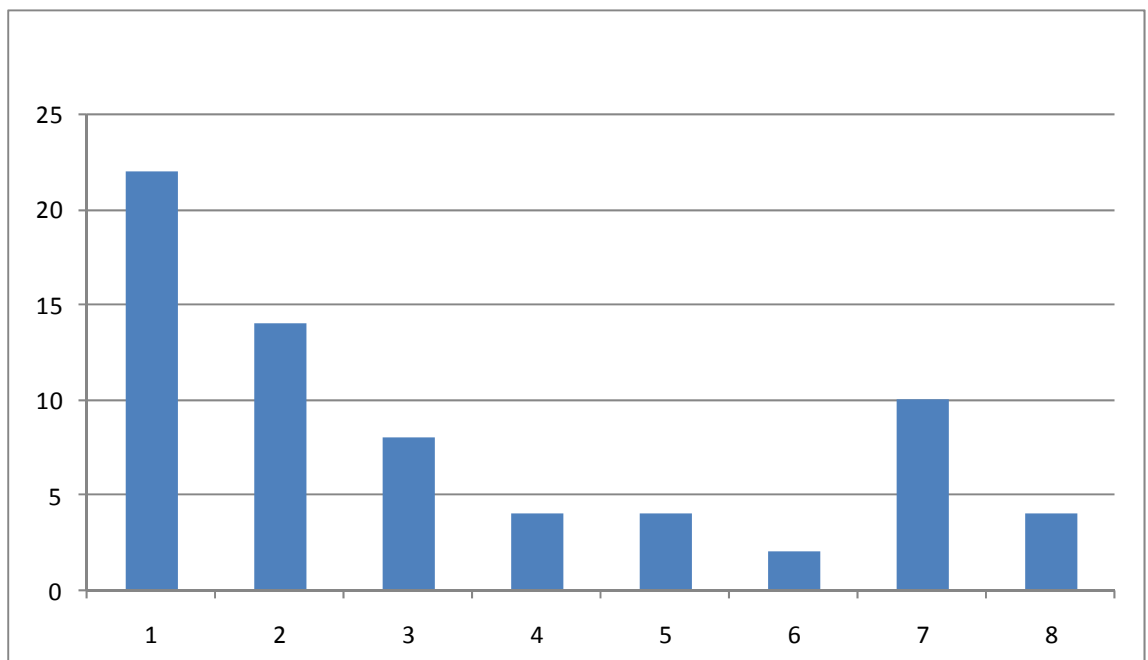

Kuvio 5. Yksityinen sektori ja julkinen sektori työnantajina, (n=263).
(valmistumisesta n. ½ v.)

OPALA:n tietojen perusteella selviää työn luonne. Koulutuksen päättyessä puolet aloitti työn suoritustasoisissa tehtävissä (50 %). Toinen puolisko sai työpaikan asiantuntijatehtävissä (30 %), esimiestehtävissä (17 %) ja yrittäjänä (3 %). (Liite 2, kuvio 3.) (<http://opala.ncp.fi>)

Tilastokeskuksen tiedoista vuosilta 2002 - 2004 voi tarkastella työtehtäviä toimialakohtaisesti. Tiedot oli koottu 265 henkilöltä ja niistä selviää, että urheiluseuran, virkistuksen ja kulttuuritoiminnan sektorilla työskenteli 78 liikunnanohjaajaa, koulutuksessa, lähinnä opetustyössä, oli 54 ohjaajaa, julkisella sektorilla, kuntien ja valtion tehtävissä sekä kehittämistyössä työskenteli 51 ohjaajaa sekä terveydenhuollon sektorilla (kuntoutuslaitokset, fysioterapiapalvelut, terveyskeskukset) oli 29 ohjaajaa. Ohjaajia työskenteli myös tukku- ja vähittäiskaupan palveluksessa (18) sekä matkailu- ja ohjelmalveluissa (16). Muutamille ohjaajille oli työpaikka löytynyt alalta, joka sivuaa osittain liikunnanohjaajan koulutuksen tuottamaa ammattiosaamista. Nämä työpaikat olivat majoitus-, ravitsemus- ja virkistyspalvelujen alalla (8) sekä tietojen käsittelyn ja ohjelmistopalvelujen tai turvallisuuspalveluiden alalla (4). Muutama oli kokonaan muussa työssä ja joiltakin tieto puuttui kokonaan. (www.tilastokeskus.fi/sijoittuminen)

Kyselyyn vastanneista kunnan ja kuntayhtymän palveluksessa oli yli 22 (30 %), järjestö- ja yhdistystoiminnassa työskenteli runsas 14 (20 %), yksityisissä yrityksissä liki 8 (12 %) ja fitness -keskus / kuntosali / kuntoutuslaitoksissa noin 4 (6 %). Useammalle työnantajalle teki töitä 10 (15 %). (Kuvio 6.)

1 = Kunta /kuntayhtymä 2 = Urheiluseura / järjestö 3 = Yksityinen yritys
 4 = Oma yritys 5 = Fitness-/ kuntosali / kuntoutuslaitos 6 = Muu julkinen sektori
 7 = Useampi työnantaja edellisistä 8 = Joku muu mainitsematon

Kuvio 6. Nykyinen työnantaja (n=68).
 (valmistumisesta 2-3 v.)

Kyselyyn vastanneista yrittäjinä toimi 10 (13 % /76) liikunnanohjaajaa. Puhtaasti liikuntayrittäjinä oli neljä, viidellä oli liikunnan lisäksi joku muu tuote liikuntapalvelujen lisänä ja yksi yrittäjä toimi kokonaan muulla kuin liikunnan alalla. Kaikki yritykset yhtä lukuun ottamatta oli perustettu 2000-luvulla.

Kuukausipalkan suuruus vaihteli alle 1000 eurosta yli 2500 euroon. Lähes 35 %:lla (23 / 66) palkka sijoittui 2000 – 2500 € välille ja 26 %:lla (17 / 66) 1500 – 2000 € välille. Yli 2500 € kuukaudessa ansaitsi 21 % (14 / 66) ja he toimivat pääasiassa yrittäjinä tai päällikkötehtävissä. Kuntien, seurojen ja järjestöjen tehtävissä palkkahaitari oli laajin. Se saattoi olla vähimmillään alle 1000 € ja enimmillään yli 2500 €. (Liite 1, taulukko 6.)

Vastanneet ilmoittivat työskentelevänsä esimiestehtävissä nimikkeillä liikuntasihtööri tai – päällikkö, vastaava liikunnanohjaaja tai valmennuspäällikkö. Muilla kuin puhtaasti liikunnan aloilla esimiesnimikkeitä olivat nuorisopäällikkö, vapaa-aikatoimen

vastaava tai kylpyläpäällikkö ja yrityksessä toimiessaan toimitusjohtaja. Asiantuntijana toimiessaan nimikkeitä olivat mm. personal-trainer päällikkö ja projektipäällikkö. Suoritustason töissä nimikkeet kertovat myös työn sisällöstä, jolloin liikunnanohjaaja – nimikkeen lisäksi työskenneltiin vesiliikunnan ohjaajina, kuntosaliohjaajina, golfopettajana, hiihdonopettajana tai valmentajana. Lisäksi liikuntaa sivuavilla aloilla nimikkeet olivat mm. leikkipuiston ohjaaja, vapaa-aikatyöntekijä ja sirkusohjaaja. Opettajina työskenneltiin liikunnanopettajina, luokanopettajina tai erityisopettajina.

3. LIIKUNNANOHAJAJIEN KOULUTUS JA TYÖELÄMÄN VAATIMUKSET

Ammattikorkeakoululain (2003/351, 4§) ja -asetuksen (2003/352, 4§) mukaan koulutuksen tehtävänä on antaa korkeakouluopetusta työelämään ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Suoritetun kyselyn tarkoituksena oli työllistymiseen liittyvien tietojen lisäksi saada tietoja koulutuksen sisällön laadusta ja siitä, miten saadut ammattiosaamisen valmiudet vastaavat työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Kysymys oli laadittu koulutuksen osaamisvaatimusten mukaisesti. Niihin kuuluvat ammattiosaamisen vaatimukset ja yleiset vaatimukset, jotka ovat mukana opetuksen sisällöissä ja koulutuksen tavoitteissa (Ammattikorkeakouluasetus 2003/352, 7 §, Kauppinen, 2006). Ammattiosaamiseen kompetenssit on ryhmitelty neljään eri osaamisalueeseen ja niitä ovat liikuntaosaaminen, pedagoginen ja didaktinen osaaminen, hyvinvointi- ja terveystiikuntaosaaminen sekä yhteiskunta-, johtamis- ja yrittäjäosaaminen. Liikuntaosaaminen sisältää yleisimpien liikuntamuotojen perustiedot ja taidot sekä niiden soveltamisen. Pedagoginen ja liikuntadidaktinen kompetenssi on ohjaamisen ja opettamisen osaamista. Hyvinvointi- ja terveystiikuntaosaaminen sisältää opetuksen terveyden edistämisestä liikunnan avulla ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheissa sekä ihmisen liikuntakäyttäytymiseen vaikuttamiseen liittyvää opetusta. Yhteiskunta-, johtamis- ja yrittäjäosaaminen perehdyttää liikuntakulttuuriin ja -palveluihin sekä liikunnan aseman kehittämiseen yhteiskunnassa. Lisäksi kompetenssi sisältää johtamisen, esimiestyön ja yritystoimintaan liittyviä opetussisältöjä.

Koulutus sisältää myös työelämässä tarvittavia yleisiä vaatimuksia (Ammattikorkeakouluasetus 2003/352 7§, Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit, 2006). Niitä ovat viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen. Alan kehittämiseen liittyvät taidot, kuten tietojen hankinta ja käsittely, ongelmien ratkaisutaidot ja luovuus sekä toimiminen hankkeissa tai projekteissa. Osin näitä osaamisen alueita sisältyy myös edellä mainittuun ammattiosaamisen opetukseen.

Vastaajat olivat sitä mieltä, että koulutuksessa saatiin työelämään hyvät tiedot ja taidot eri liikuntamuotoihin, ohjaamiseen ja opetukseen sekä terveysliikunnan osaamiseen. Samoin he kokivat olevan vuorovaikutus- ja neuvottelutaitojen osalta. Tieto- ja viestintätekniikan ja kielten osaaminen vastasivat kohtalaisesti työelämän tarpeita. Asiantuntijuuteen liittyvä teoreettinen osaaminen, tiedon hankinta ja sen käsittely sekä ongelmien ratkaisutaito ja luovuus oli koulutuksessa myös omaksuttu hyvin. Puutteita oli yhteiskunta- johtamis- ja yrittämisosaamisen kompetensseissa, projektityön ja alan kehittämisen taidoissa sekä kansainvälisyysosaamisessa. (Liite 2, kuvat 4 ja 5.)

Kysyttäessä tyytyväisyyttä koulutukseen erittäin hyvinä pidettiin koulutuksen rakennetta ja liikuntaosaamisen opetusta. Rakenteesta mainittiin, että ”kurssitarjonta oli monipuolinen” tai ”suuntutumisvaihtoehdot hyvät” tai ”tieto-taito – osuus monipuolinen”. Kehittämis ehdotuksena toivottiin enemmän projektipintoja mm. seuraavilla kannanotoilla ”lisää projektityötä alan kehittämistä varten” ja ”enemmän projektiosaamista, soveltamista myös oppikursseihin”. Lisäksi haluttiin kehittää teorian ja käytännön yhdistämistä ”miten teoria siirretään käytäntöön, vrt. oppisopimuskoulutus” tai oltiin valmiit vähentämään teorian osuutta. Vaikka suuntautumisvaihtoehdot olivatkin hyvät, silti niitä ehdotettiin lisättävän ja ajan hengen huomioitavan niiden tarjonnassa. (Liite 3, taulukot 1 ja 2.)

Liikuntaosaamisen opetusta kiiteltiin maininnoilla ”loistavat ja laajat lajiopinnot” tai ”hyvä lajitaitojen hallinnan opetus”. Opetuksen käytännönläheisyyttä ja työharjoittelua kiiteltiin. Niitä jopa haluttaisiin lisää työharjoittelua pidentämällä tai kursseihin sisällyttämällä. ”Lisää harjoittelua kaikkiin osa-alueisiin” tai ”koulutukseen erilaisia työssä oppimisjaksoja” oli ehdotuksena. Pedagogiseen ja didaktiseen opetukseen oltiin melko tyytyväisiä. Hyväksi mainittiin ”lajitaitojen opetus ja ohjaus” tai ”opetus-

harjoitukset”. Toiveitakin esitettiin. Haluttiin toteuttaa enemmän ohjaamista ja saada siitä palautetta sekä pitää harjoitustunteja ”oikeille” ryhmille sekä erityisryhmille, mm. *”harjoittelutunnit oikeille ryhmille ja samalle ryhmälle useammin peräkkäin”* tai *”enemmän harjoittelua terveys- ja työ- liikuntaan”*. Opetukseen toivottiin lisäävän ryhmien hallintataitoja. Ehdotettiin *”lisää eri opetusmetodeja”*. Työelämässä vaikeutena koettiin ongelmatilanteiden ratkaisut ja suurien ryhmien ohjaukset. (Liite 3 taulukot 1 ja 2.)

Hyvinvointi- ja terveysliikuntaosaamisen alueelta haluttiin opetusta enemmän terveysliikunnasta ja erityisryhmien liikunnasta. Ehdotettiin painopisteen siirtämistä urheilusta terveysliikunnan suuntaan mm. seuraavasti *”lajikohtaisesti huomioitava enemmän terveysliikuntaa”* tai seuraavasti *”tarkemmin anatomian, fysiologian ja biomekaniikan opetusta ja niiden yhdistämistä myös terveysliikuntaan, ei vain huippu-urheiluun”*. (Liite 3, taulukot 1 ja 2.)

Yrittäjyyteen liittyvää koulutusta haluttiin lisää. Yrittäjyys opintoja sinänsä toivottiin enemmän. Talousosaaminen, esimies- ja johtamistaidot sekä kokonaisuuksien suunnittelu kaipasi täydennystä. Tässä yhteydessä mainittiin myös projektien hallintataitojen olevan puutteelliset. (Liite 3, taulukot 1 ja 2.)

Yleisten osaamisvaatimusten osalta ATK-kursseja kehuttiin, mutta lisää opetusta toivottiin vuorovaikutustaitoihin, yhteistyötaitoihin, viestintään ja kielten opiskeluun. Aikuiskoulutuksessa hyvänä pidettiin luottamuksen ilmapiiriä ja oppimista vastuun kantamiseen. Em. koulutukseen toivottiin lisää lajien ohjauksen kertausta ja projektiointoja. Kansainvälisyyden opetukseen ehdotettiin vieraskielisiä ohjausharjoituksia ja yhteistyötä oman oppilaitoksen kv-ryhmien kanssa. Lisäksi kävi ilmi, että arviointi ei aina ollut kohdallaan jatkokoulutusta ajatellen. Seuraava lainaus kertoo ongelman: *”arvosanojen kirjaaminen H tai K > en päässyt Jyväskylän siltaopintoihin (vaikka arvosanoistani 80 % oli K)”*. Oppilaitokset saivat kiitosta osakseen. Haluttiin pitää kiinni ilmapiiristä ja sopivan vaativasta toiminnasta: *”ryhmässä tekemisen meininki”* ja *”loistava paikka opiskella”* ja lisäksi *”haluan pitää ennallaan korkean vaatimustason”*. (Liite 3, taulukot 1 ja 2.)

4. LIIKUNNANOHTAJAN TYÖN TULEVAISUUDEN NÄKYMISTÄ

Liikunnanohjaajien tulevaisuuden näkymät olivat positiiviset. Työtä riittää alalla. Työelämä tarjosi paljon haasteita ammattityölle ja työn kehittämiseksi. Eniten haasteita nähtiin olevan hyvinvointi- ja terveysliikunnan saralla. Vastauksissa voimakkaasti esiin tuli myös liikunnanohjaajan ammattipätevyyden arvostus. Aliarvostus oli näkynyt palkkauksessa ja ohjaajan ammatin sekoittamisesta liikuntaneuvojaan. Nykyisiin tarjolla oleviin työtehtäviin oltiin ”ylikoulutettuja”. (Liite 3, taulukko 3.)

Hyvinvointi- ja terveysliikunnan osuus liikunnanohjaajan työssä lisääntyy. Tietoisuus väestön terveyden huononemisesta ja liikunnan tarpeen lisääntymisestä näkyi vastauksissa mm. seuraavassa kommentissa *”liikunnan uudet kohderyhmät ja liikunnan / liikkumattomuuden terveysvaikutukset sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta”*. Haastavaksi nähtiin erityisesti ikääntyvän väestön liikunnan ohjaaminen. Aihe tuli lukuisissa vastauksissa esille esimerkiksi näin: *”ikääntyvä väestö liikkeelle”* tai *”senioriliikunta”* tai *”vanhusten liikunta”* ja *”motivointi liikunnan harrastamiseen”* on haaste työlle. Omaan osaamiseen ikääntyvät ja erityisryhmät asettivat vaatimuksia *”kunto- ja terveysliikunnassa osattava tarkemmin perustella asioita, suuret ikäluokat eläköityä ja heitä liikutetaan oikein”* ja *”terveysliikunta ja ikääntyneiden liikunnan erityispiirteet syytä hallita”*. Työikäisten työ- ja toimintakyvyn arviointi sekä työkykyä ylläpitävä liikunta oli haasteen kohteena. Oltiin myös huolissaan liikkumattomien, *”ns. liikunnan välttelijöiden”*, liikkeelle saamisesta, joka kävi ilmi mm. *”miten päästä ’käsiksi’ vähän liikkuviin kuntalaisiin”* tai *”tarvitaan matalan kynnyksen ryhmiä lisää”*. Myöskään maahanmuuttajat eivät jääneet huomioimatta ja heidän osaltaan monikulttuurisuus asetti työhön omat haasteensa. Lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen nähtiin myös yhtenä tehtävänä. Tärkeää on *”nuorten innostaminen liikuntaan”* ja yhteistyö eri tahojen kanssa esimerkiksi niin, että *”koulujen ja urheiluseuran välille tarvitaan toimijoita”*. Ohjaamisen laatu tuli myös esille. *”Lapset tarvitsevat ammattitaitoista ja koulutettua ohjausta heti alkuvaiheessa”* ja ohjaajia tarvitaan *”erityisesti lasten ja nuorten ammattimaiseen ohjaukseen urheiluseuroissa”*. (Liite 3, taulukko 3.)

Liikuntalajien ja ohjaustyön vaatimukset lisääntyvät kaiken aikaa lajitarjonnan monipuolistumisen myötä. Uusia lajeja tulee *”ettei meinaa perässä pysyä ja uusien trendien myötä erikoiskurssien kysyntä kasvaa”*. Ohjaamiselle tulee vaatimuksia erilaisten asiakasryhmien vuoksi ja ohjaamisen pitää olla *”kokonaisvaltaisempaa ja monipuolisempaa”*. Samassa työpaikassa ohjattavat ryhmät tulevat olemaan hyvin erilaisia ja se vaatii erilaisia ohjauksen menettelytapoja. (Liite 3, taulukko 3.)

Järjestöissä ja seuroissa työskentely oli ohjaajien perinteistä työkenttää. Esitettiin ao. sektorin tarvitsevan liikunnanohjaajia niin, että perustetaan *”urheiluseuroihin / järjestöihin kokopäivätoimisia työpaikkoja, joista maksetaan kelvollista palkkaa”*. Liikunnanohjaajia tarvitaan *”entistä enemmän yritystoimintaan ja hyvinvointipalvelujen tarjoajiksi”*. Hyvinvointi- ja liikuntakeskukset olivat tulevaisuuden työpaikkoja. Liikuntatapahtumien organisointi ja koordinointi kuuluivat myös tehtäviin. Alan asiantuntijana ja kehittäjänä toimiminen katsottiin olevan osa liikunnanohjaajien työtä. Asiantuntijan rooli nähtiin olevan osa moni ammatillista yhteistyötä, ja kehittäminen korostui monilla liikuntasektoreilla, kuten kunnissa, yrityksissä, seuroissa ja kouluissa. Liikuntapalvelujen tuottamisessa nähtiin haasteita myynnin ja markkinoinnin puolella. Niin yksityisissä yrityksissä kuin julkisellakin puolella kehittämistä oli liikuntaan panostamisessa ja asiakkaiden saamisessa palvelujen piiriin. Ylipäätään yhteistyö eri suuntiin tuli esille, samoin kuin monialaisten töiden osaaminen. Liikunnanohjaajia tarvittiin *”organisaatioihin antamaan käytännön näkemystä”*. Liikuntasektorin johtaminen ja esimiestyö sekä talouden hallinta ja näihin liittyvä kehittäminen tuli esiin vastauksissa. Toimiminen erilaisissa projekteissa tai projektin johtaminen ja rahoituslähteisiin perehtyminen oli vielä tänä päivänä vähäisempää, mutta nähtiin tulevaisuuden haasteena. (Liite 3, taulukko 3.)

Vastauksista nousi voimakkaasti esiin liikunnanohjaajan työn aliarvostus. Sen katsottiin näkyvän palkkauksessa sekä liikuntaneuvojien ja liikunnanohjaajien tutkinnon rinnastamisessa keskenään. Asia tuotiin esiin mm. näin *”koulutuksen tasoa heikentää lyhytkurssien käyneiden liikunnanohjaajien kutsumista ammattilaisiksi > ammattikunnan arvostus alenee”* ja näin *liikuntaneuvojat ja liikunnanohjaajat (amk)sekoitetaan, vähän töitä ohjaajille, jos ei suostu tekemään ’liikuntaneuvojan töitä’, palkkauksessa ei koulutuserot näy”*. Tämän katsottiin vaikuttavan myös työn saantiin, *”liikunnanoh-*

jaajia tai sitä nimikettä käyttäviä liikuntaneuvoja valmistuu paljon, kokopäivätoimisia työpaikkoja rajallisesti > erityisosaamisen avulla työpaikkojen 'jako' ehkä helpompaa". Liikunnanohjaajille amk-tutkinnolla ei katsottu myöskään olevan sijaa työkentällä, "suurimpaan osaan tarjolla olevista töistä olemme 'ylikoulutettuja', työelämässä koulutusta vastaavaa työtä on vähän, amk-tutkinto on väliinputoja liikuntaneuvojan (opisto) ja liikunnanopettajan (yliopisto) välissä". Haasteeksi nostettiin oman ammatikunnan arvostuksen nostaminen ja sen puolesta "kampanjointi". (Liite 3, taulukko 3.)

5. JATKO- JA TÄYDENNYSKOULUTTAUTUMINEN

Koulutukseen oli menossa 32 % (23 / 72) vastaajaa. Ylempää jatkotutkintoa opiskeli tai suunnitteli tulevaisuudessa opiskelevansa 6, liikuntatieteiden maisterintutkintoa opiskeli tai oli aikeissa opiskella 2 ja yksi opiskeli muulla alalla yliopistossa. Yliopisto-opinoja mietti lisäksi 3 ohjaajaa. Loput ohjaajista oli menossa ammatilliseen täydennyskoulutukseen. Niitä olivat mm. valmentajatutkinto, johtamisen erikoisammattitutkinto, toiminnallisen harjoittelun koulutus ja ideapäivät vesiliikunnassa tai aerobicissa. Jatkokoulutusta, erityisesti ylempää amk-tutkintoa, kommentoitiin. Tutkinnosta oltiin kiinnostuneita ja sen saatavuutta ja sisällön laajuutta toivottiin paremmaksi.

Koulutukseen saattoi esittää myös toiveita. Liikuntaosaamisen vahvistamiseen toivottiin uusien lajien päivitystä ja lajipainotteisia preppauskursseja. Ohjaamisen koulutuksiksi esitettiin pedagogista täydennyskoulutusta. Tarvetta oli metodien monipuolistamiseen erityisryhmiä ja uusia trendilajeja ajatellen. Terveysliikunnan ja erityisryhmien ohjaukseen sekä ravitsemukseen liittyvästä opetuksesta oltiin kiinnostuneita. Johtamisen koulutus oli useampien vastaajien toiveena. Hallinnollisen puolen koulutuksesta sekä yrittäjyyteen suuntaavasta koulutuksesta oltiin kiinnostuneita. Syventäviä opintoja tai suuntautumisopintoja toivottiin olevan tarjolla. Ehdotettiin uusien trendien mukaista sisältöä tai koulutusta sillä tavalla, että saattoi opiskella yksilölliseen suuntaan omista tarpeista käsin ja työllistyä paremmin. Koulutuksessa korostettiin ajankoh-taisuutta sekä tietojen ja taitojen päivitystä. (Liite 3, taulukko 4.)

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tilastotiedoista kootut tiedot ovat peräisin kahdesta rekisteristä. Niiden avulla voi saada käsityksen liikunnanohjaajan ammatin alkutaipaleen työllistymisestä ja työn laadusta sekä työpaikan sijainnista. Tilastokeskuksen tiedot muodostuvat 607 valmistuneen liikunnanohjaajan työllistymisestä vuosilta 2002 - 2006. Valmistuneista naisia on 14 % enemmän kuin miehiä. Liikunnanohjaajien työnantajia koskevat tiedot ovat vuosilta 2002 - 2004, jolloin mukana on 263 liikunnanohjaajan tiedot.

Toisena tietolähteenä on opiskelijapalautejärjestelmän OPALA:n kautta kootut tiedot. Ne on kerätty liikunnanohjaajien koulutuksen viimeisenä lukukautena juuri ennen valmistumista. Rekisterissä tiedot ovat vuosilta 2002 - 2007 ja ne on saatu 696 liikunnanohjaajaksi valmistuneelta opiskelijalta.

Tietoja työssä jo 2-3 vuotta olleilta liikunnanohjaajilta kerättiin kyselylomakkeella syksyllä 2008. Työllistymisen ja työn laadun lisäksi kartoitettiin koulutuksen sisältöä ja sitä peilattiin työelämän vaatimuksiin. Kyselyn avulla saatiin myös mielipiteitä siitä, minkälaisia haasteita tulevaisuus tuo liikunnanohjaajien työhön ja mitä toiveita on koulutuksen kehittämiseksi. Tiedot saatiin 76 liikunnanohjaajalta, jotka olivat valmistuneet vuosina 2005 ja 2006 Haaga-Helian ja Rovaniemen ammattikorkeakouluista. Koska vastaajien määrä on suppea eivätkä kaikki oppilaitokset ole mukana, tiedot ovat suuntaa antavia. Niiden avulla voi kuitenkin hahmottaa työelämän ja koulutukseen kohdistuvien haasteiden tämänhetkistä tilannetta.

Uran alussa liikunnanohjaajat työllistyvät lähes 70 %:sti. Työttömänä on tuolloin vielä noin 14 % valmistuneista, mutta jo ensimmäisen työvuoden aikana työtilanne paranee. Kaikki ammatin hankkineet eivät kuitenkaan siirry työkentälle, vaan osa (10 - 13 %) jatkaa opintoja joko täysipäiväisesti tai työn ohella. Kasvatus- ja liikuntatieteen opinnot näyttävät olevan alat, joille hakeudutaan. Niin työpaikkana kuin opintoalana liikunta on keskeinen. Hyvin vähän siirtyy liikunnanohjaajia työhön muille aloille.

Työpaikkoja on eniten suurilla väestöalueilla kuten Uudellamaalla. Muita runsaasti työpaikkoja tarjoavia alueita ovat Päijät-Häme, Kanta-Häme ja Pirkanmaa sekä Poh-

janmaan alue etelästä pohjoiseen. Varsinais-Suomi, Keski-Suomi ja Lappi ovat kolmanneksi eniten tarjonneet työpaikkoja ohjaajille. Heti valmistuttua Uusimaa tarjoaa runsaasti työtä. Lisäksi on nähtävissä, että jäädytään koulutuspaikan läheisyyteen kuten Hämeeseen ja Rovaniemelle. Vetovoimaiset kasvukeskukset kuten Oulu ja Turku vetävät myös puoleensa. Kyselyssä selvitettiin, palaako liikunnanohjaaja ensimmäisinä työvuosinaan takaisin kotiseudulleen. Tuloksena oli, että suurin osa palaa työskentelemään kotipaikkakunnilleen ja vain neljäsosa siirtyi muualle töihin. Alan työntekijät näyttivät olleen kotipaikkauskollisia. Kun työpaikkojen sijainti kasautuu tietyille alueille, kannattaa muistaa myös, miltä alueilta koulutukseen hakeudutaan. Sitä ei näissä tiedoissa ole mitenkään huomioitu.

Vuosikymmenen alkupuoliskolla suurimpina työnantajina olivat yksityiset yritykset sekä urheiluseurat. Julkisella puolella oli työpaikkoja vähemmän. Sillä sektorilla kunnat tarjosivat useimmiten työpaikat. Kyselyn perusteella tilanne näyttäisi muuttuneen niin, että julkinen sektori olisi noussut määrältään yritysten ja järjestöjen työpaikkojen tarjonnan rinnalle. Samalla tuli esille, että töitä tehdään samanaikaisesti useammalle työnantajalle. Työtehtävät ovat sekä suoritustason että asiantuntijan ja johtamisen tason töitä. Puolet tekee pääasiassa ohjaustyötä kuntosaliohjaajina, vesiliikunnan ohjaajina, valmentajina jne.. Vajaa puolet on esimiehinä, mm. eri alojen päällikköinä tai asiantuntijana, mm. projektissa. Noin 3 % ohjaajista toimii yrittäjinä ja kyselyn tietojen perusteella näyttäisi siltä, että yrittäjiksi siirrytään myöhemmin työvuosien ja kokemuksen lisääntyessä.

Koulutuksen sisältö vastasi hyvin työelämän vaatimuksia suoritustason tehtävissä. Koulutuksella on jo pitkä perinne tällä saralla ja opetuksen sisällöt ovat hioutuneet vuosien aikana. Ne antavat ohjaustyöhön keskeiset ja välttämättömät tiedot ja taidot. Tänä päivänä ryhmät ja ryhmien osallistujat ovat käyttäytymiseltään erilaisia kuin aikaisemmin. Levottomuus ja häirintä ohjaustunneilla ovat varsin yleisiä. Ajan vaatimuksena kävikin ilmi, että ryhmien hallinnan vaikeus ja ongelmatilanteet ovat lisääntyneet. Näihin toivottiin lisää oppia ja ”työkaluja”. Kaivattiin nimenomaan opetusmenetelmien monipuolistamista ja toimintatapoja ao. tilanteisiin.

Ammattikorkeakoulun tavoitteena on valmistaa työelämään ao. ammattialalle esimiehiä, asiantuntijoita ja kehittäjiä sekä yrittäjiä. Koulutukseen kaivattiin lisää opetusta näihin osaamisalueisiin. Projektien hallinta nostettiin esimerkkinä yhdeksi aiheeksi, johon lisäopinnot ovat tarpeen. Esimiestyössä talouden hallintaan liittyvät asiat koettiin huonosti opituiksi. Vastauksista sai sen käsityksen, että kehittämistyöryhmän jäsenenä asiantuntijuutta pystyy toteuttamaan, mutta omana kehittämishankkeena ja sen vetäjänä työ on jo vaikeampaa. Saatujen tietojen perusteella koulutuksen kehittämiseksi tuli selkeitä tarpeita. Ammattiosaamisen osa-alueita tulee tarkastella ja pohtia, miten opetusta voi painottaa asiantuntijuus- ja esimiestyöhön sekä yrittäjyyteen.

Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden liikunnanohjaajien osaamisen aliarvostus kertoo tarjolla olevien työpaikkojen ja koulutuksen ristiriidasta. Syynä voi olla, että korkeakoulun tuottamasta osaamisesta ei ilmeisesti ole työnantajilla oikeaa käsitystä. Toisaalta koulutusta vastaavien työpaikkojen niukkuus saattaa ohjata tutkinnon suorittaneita hakeutumaan töihin, joihin riittää liikuntaneuvojan osaaminen. Työn vaatimukset ja sisältö ei rajaudu selvästi erilleen liikunnanohjaajien ja liikuntaneuvojien välillä. Ammattikorkeakoulututkinto on vielä uusi asia eikä sen tuoma tutkinto ole ottanut omaa asemaa työmarkkinoilla.

Liikunnanohjaajan työ ja tulevaisuus nähtiin positiivisessa valossa. Työssä katsottiin voimakkaasti lisääntyvän hyvinvointi- ja terveysliikunnan tehtävät. Niihin liittyy erityisesti vähän tai huonosti liikkuvien ihmisten liikuntakäyttäytymisen lisääminen ja tukeminen. Heihin kuuluu kaikenikäisiä ihmisiä, joiden terveys on huono ja / tai elämän tapa on passiivinen. Liikunnan markkinoinnin ja palvelujen tarjonnan taidot ovat osa tätä työtä. Tulevaisuudessa lisääntyy terveyden edistäminen kaikilla tasoilla. Työn sisältö muuttuu urheilu- ja valmennustyöstä hyvinvointi- ja terveysliikunnan suuntaan. Muutos vaatii monipuolista neuvonta- ja ohjaustyötä kohderyhmien moninaisuuden ja kirjavuuden vuoksi. Liikuntamuotojen ja –lajien uutuudet ja muotivirtaukset tulevat pitämään työtä alati muuttuvana ja näihin liittyvään kysyntään on pystyttävä vastaamaan. Projektityö kehittämisen työtapana on jo arkipäivää ja myös tulevaisuutta. Projekteilla kehitetään alaa kaikissa liikuntaorganisaatioissa. Ohjaajat ovat joko projektityöryhmän jäsenenä tai hallinnoivat projekteja. Eri alojen yhteistyö ja verkostot moniin suuntiin ovat tarpeellisia kaikissa ohjaajien työtehtävissä.

Pyrkimys kehittää omaa osaamista ja omaa työtä on keino ottaa vastaan tulevaisuuden haasteita. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon asetettiin toiveita ja täydennyskoulutustoiveet liittyivät edellä kuvattuihin piirteisiin työn sisällöstä. Myönteinen katse tulevaisuuteen ja halu kehittää liikunta-alaa antaa olettaa, että liikunnanohjaajien työ on hyvän ammattikunnan käsissä.

7. EHDOTUKSIA KOULUTUKSEN KEHITTÄMISEKSI

1. Koulutuksen seuraaviin ammattiosaamisen sisältöihin tulee kiinnittää huomiota:
 - a) säilytetään osaamisalueet, jotka ovat tällä hetkellä opetuksessa hyvällä tasolla ja tulevaisuudessa koetaan tärkeiksi (mm. liikuntaosaaminen, pedagogisen ja didaktisen osaamisen perustaidot)
 - b) painotetaan osaamisalueita, jotka koetaan tällä hetkellä riittämättömäksi, mutta ovat tärkeitä työelämässä (mm. terveysliikuntaosaamisen osalta ravitseminen, liikunnan soveltaminen ja erityisryhmät, pedagogiikan osalta ohjaustaitojen monipuolistaminen sekä yhteiskuntaosaaminen)
 - c) kehitetään osaamisalueita, jotka nähdään tulevaisuudessa tärkeiksi ja edellyttävät koulutuksen sisällön tarkastelua (mm. alan kehittämisosaaminen, projektien hallinta, yrittäjäyys)
 - d) luodaan lisäopintoina opiskelupolkuja sellaisille erityisosaamisille, jotka no-
teerataan työn haussa, työssä ja palkassa (esim. opiskelijan lajitaustan mukai-
sen osaamisen syventäminen)
2. Koulutuksen kehittämisessä mietittävä, miten selkeämmin erottaudutaan liikunta-
neuvojen koulutuksesta.
3. Pohdinnan aiheeksi myös: voisivatko eri oppilaitokset (Haaga-Helia, Rovaniemi
ja Kajaani) erikoistua omille osaamisen alueilleen syventävissä opinnoissa

Lähteet:

1. Ammattikorkeakoululaki (9.5.2003/351) ja -asetus (15.5.2003/352). www.finlex.fi
2. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit (19.4.2006). www.ncp.fi/ects/materiaalit
3. Kauppinen Matti ym. (2005): Koulutusohjelmakohtainen kompetenssianalyysi, liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma. Haaga-instituutin ammattikorkeakoulu / Viipurin liikuntainstituutti.
4. Liikunnanohjauksen perustutkinto. Liikunnanohjauksen koulutusohjelma. Liikunta-neuvoja. (Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet) Opetushallitus 8.3.2001.

TAULUKOT

LIITE 1

Työssä olo	Määrä	Prosentti
Kyllä	68	90 %
Ei	8	10 %
Yhteensä	76	100 %

Taulukko 1. Työllistyminen 2-3 v valmistumisen jälkeen, (n=76)

Työn kesto	Määrä	Prosentti
Jatkuva työsuhte	44	66 %
Määräaikainen työsuhte	16	24 %
Muu, esim. kertaluontoinen	7	10 %
Yhteensä	67	100 %

Taulukko 2. Työsuhteen laatu 2-3 v valmistumisen valmistumisen jälkeen, (n=67)

Työsuhteen laatu	Työnantaja					
Työn kesto	Kunta	Urheilu-/liikunta-seura	Järjestöt, yhdistykset	Yksityinen yritys / fitness-, kuntokeskus	Oma yritys	Muut
Jatkuva työsuhte	14	5	5	8	2	10
Määräaikainen työsuhte	7	2	-	2		5
Muu	1	-	2	1	1	2
Yhteensä	21	7	7	11	3	17

Taulukko 3. Työsuhteen laatu ja työnantaja 2-3 v valmistumisen jälkeen, (n=66)

Työnantaja	Määrä	n=
Kunta	31	71
Urheiluseura / järjestö	27	73
Yritys	26	70
Joku muu	15	72

Taulukko 4. Työskentely valmistuttua ennen nykyistä työtä, (n=72)

Asuinmaakunta	Ennen koulutusta		Koulutuksen jälkeen		Muutos
	Määrä	Prosentti	Määrä	Prosentti	
Uusimaa	16	21 %	22	29 %	+ 6
Varsinais-Suomi, Satakunta	3	4 %	4	5 %	+ 1
Kanta-Häme, Pirkanmaa Päijät-Häme	13	17 %	14	18 %	+ 1
Kymenlaakso	2	3 %	2	3 %	-
Etelä-Karjala Pohjois-Karjala	6	8 %	2	3 %	-4
Etelä-Savo Pohjois-Savo	5	7 %	5	7 %	-
Keski-Suomi	3	4 %	3	4 %	-
Etelä-Pohjanmaa Pohjanmaa Keski-Pohjanmaa	4	5 %	2	3 %	-2
Pohjois-Pohjanmaa	12	16 %	10	13 %	-2
Kainuu	4	5 %	4	5 %	-
Lappi	5	7 %	8	10 %	+ 3
Puuttuva tieto	3	3 %			
Yhteensä	76	100 %	76	100 %	19

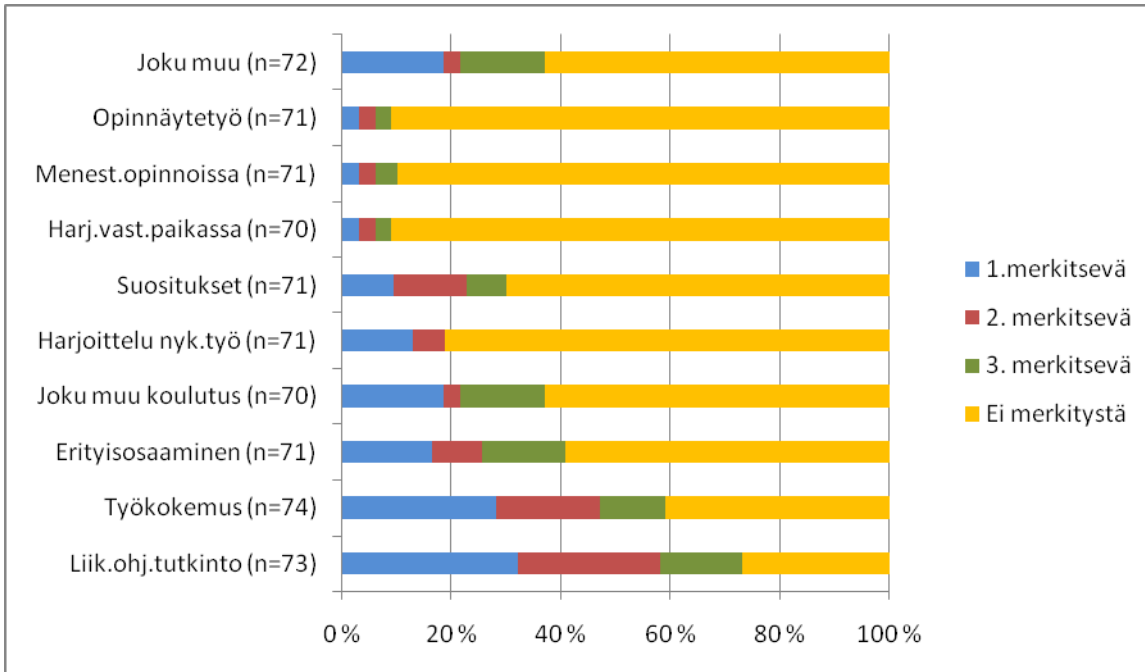
Taulukko 5. Asuinmaakunta ennen koulutusta ja 2-3 v koulutuksen jälkeen, (n=76)

Palkkataso	Määrä	Prosentti
< 1000 €	6	9 %
1001 – 1500 €	6	9 %
1501 – 2000 €	17	26 %
2001 – 2500 €	23	35 %
> 2500 €	14	21 %
Yhteensä	66	100 %

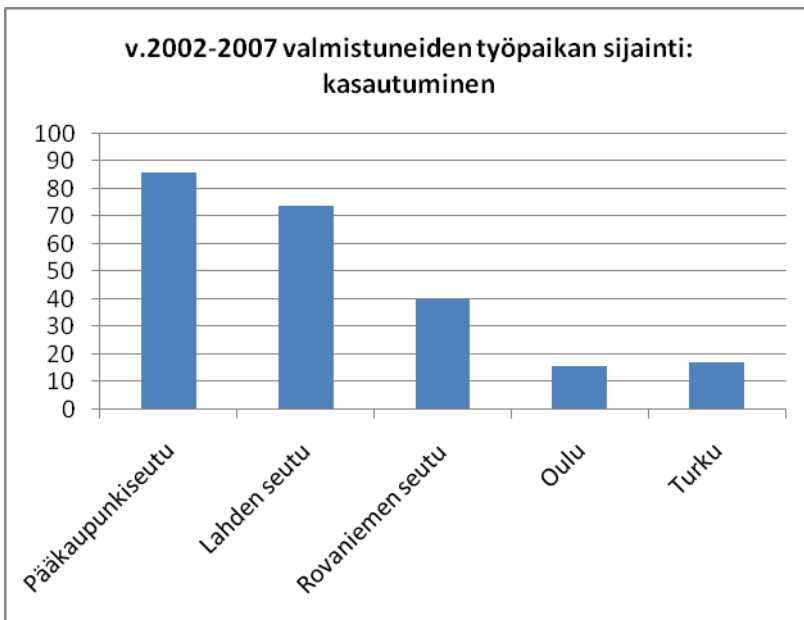
Taulukko 6. Palkkataso (bruttopalkka / kk)
2-3 v valmistumisen jälkeen, (n=66)

KUVIOITA

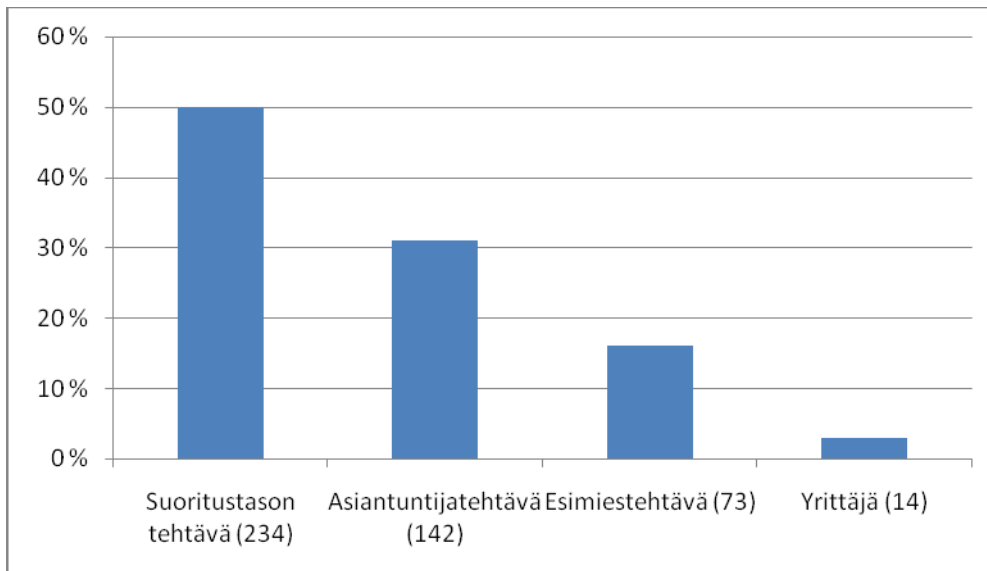
LIITE 2

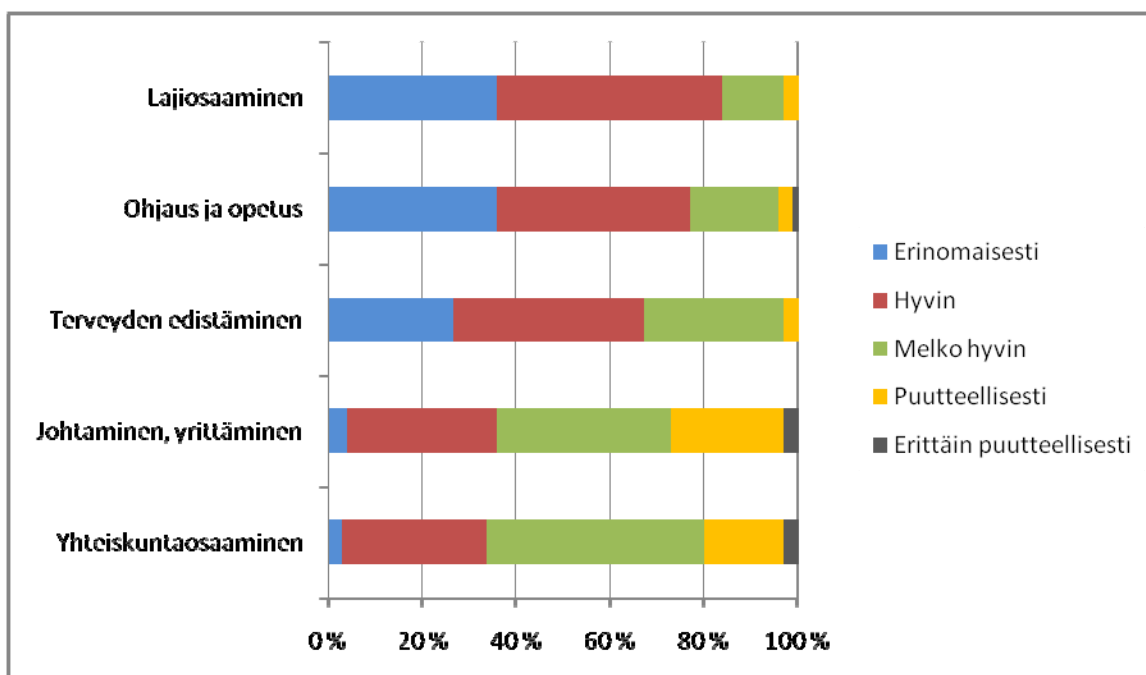
Kuvio 1. Työpaikan saantiin vaikuttaneet seikat (2-3 v valmistumisesta)

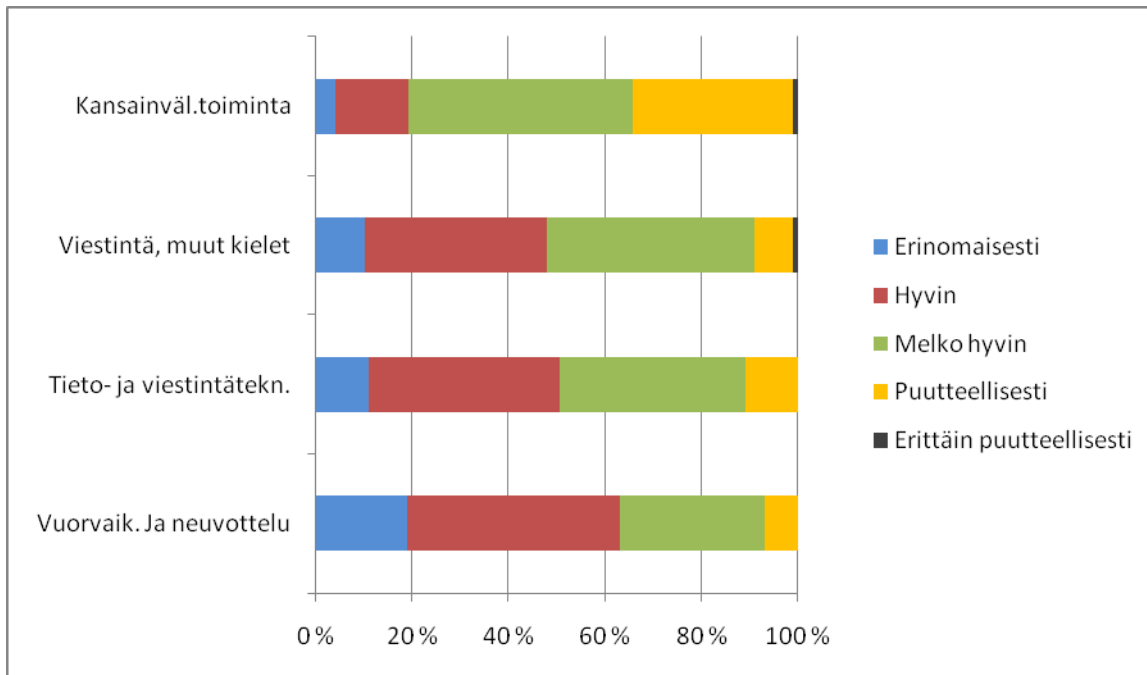
Kuvio 2. Valmistuneiden työpaikan sijainti (n = 233), OPALA

Kuvio 3. Työtehtävien luonne valmistumisen jälkeen (n=463), OPALA

Kuvio 4. Ammattiosaamisen vaatimuksiin liittyvä opetus koulutuksessa, n= 72 - 75, (2-3 v valmistumisesta)

Kuvio 5. Viestintätaitoihin liittyvä opetus koulutuksessa, n=72 – 75, (2-3 v valmistumisesta)

Taulukoita

LIITE 3

Koulutuksen hyvät sisällöt:

Liikuntaosaaminen:	Hyvinvointi- ja terveys- liikuntaosaaminen:	Didaktinen ja pedagoginen osaa- minen:
- henkilökohtaisten taitojen harjoittelu x2 - liikuntaosiot ovat hyvät, loistavat ja laajat lajiopinnot - liikuntalajien opettamisen x 8 - lajitaitojen hallinnan x 5 - monipuoliset laji-opinnot x4 - liikuntalajipaketin - hyvä kun emme keskittyneet joka lajin hienouksiin, vaan keskityimme yhteen lajiin	- fysiologia, anatomia x2 - lisäpainotus terveys- ja kuntoliikunnan muotoihin - testaus (urheilutestit / lääkäri-asema) - kuntotestaus	- kattavat didaktiikan opinnot x2 - ohjaaminen, opettaminen - ohjaamisen taidot - lajitaitojen opetus, ohjaus x5 - opetusharjoitukset x3 - erinomaisen, rakentavan ja yksilöllisen palautteen
Yhteiskunta- johtamis- ja yrittä- jiysosaaminen:	Koulutuksen rakenne:	Kv-osaaminen:
- ennen kaikkea johtamisen ja vuoro-vaikutuksen - yritysopinnot x2	- peruskokonaisuus hyvä x3 - teoria-käytäntö: suhde loistava x2 - tieto-taito – osuus monipuolinen - opintopisteet riittävät, tahtia voisi nopeuttaa - 3,5 v on hyvä aika - monipuolinen kurssitarjonta x2 - suuntautumiset x5 - kaikin puolin kattavat opinnot x2 - kurssitarjonnassa oli valinnan varaa paljon - aikuisopetuksen jaksottelu - valinnaiset kurssit - oleelliseen painoa	- kv-koulutus - kv-toiminta
Yleiset osaamisvaatimukset:	Käytäntö:	Muuta:
- ATK-kurssit x3 - kieliopinnot	- käytännön läheisyyden x7 - työharjoittelut x3 ja käytännön kaikki harjoittelut x2 - eri lajien harjoittelu käytännössä	- korkean vaatimustason x2 - liikunta oltava mukavaa > ohjaajan oma rooli esikuvana - oikeastaan kaiken - aikuisopiskelun vastuun, se opettaa vastuunkantamiseen ja näkemään seuraukset - ryhmässä tekemisen meininki - hakumenettely - lähes kaiken, loistava paikka opiskella - hyvä ilmapiiri opettajien ja oppilaiden välillä - hauskuus, oma-aloitteisuus

Taulukko 1. Liikunnanohjaajakoulutuksessa pidettävä ennallaan. (Luku tekstissä kertoo mainintojen määrän).

Kehittämisehdotuksia:

Koulutuksen rakenne	Harjoittelu	Työelämäyhteydet
- kurssien sisällön parantaminen - valinnaisuutta kursseihin ja oppisisältöihin, perusopintoihin valinnaisuutta lähemmäksi käytäntöä - pois teoriasta - opetusta oman persoonan kehittämi-seksi lisättävä (ilamisu-taito, teatteri) - koulutuskokonaisuus selkeämmäksi, lisää kriteereitä ja pitää vaatia enemmän (vrt. työelämä) - lisää kasvatustieteitä, moni toimii opettajana - lisää projektityötä alan kehittämistä varten - miten teorian tieto siirretään käytäntöön (opiskelu teoreettista vrt. oppisopimuskou-lutus) - mihin koulutus valmistaa: työelämän vaatimukset? x2 - pakolliset vapaasti valittavat kurssit pois - opintomateriaalin yhtenäistäminen - lisää tapahtumien / projektien suunnittelua - enemmän projekti-osaamista x 2, soveltamista myös oppikursseihin - joka vuodelle tasaisesti liikuntatunteja - opinnäytetyön painoarvo pienemmäksi - teoriaosuus jatko-opintojen kanssa täsmennettävä	- enemmän harjoittelua x3, lisää työharjoitteluaikaa - lisää käytännön työhön liittyvää opetusta x2 - enemmän kuntiin hallinnon harjoitteluun (työpaikat lisääntyvät, eläköityminen) - lisää harjoittelua kaikkiin osa-alueisiin - koulutukseen erilaisia työssä oppimisjaksoja - käytännön ohjaustoimintaa lisää - harjoittelun sisältöjen tarkennus - 1. vuodelle enemmän harjoittelua	- ei kaunistelua työelämän kilpailutilanteesta - lisää yhteistyötä työnantajiin x2, esim. terveysliikunta - liikuntakeskusten työkenttä paremmin huomioitava (työllistyminen paranee) - liikunnanohjaaja amk ei ole tiedossa kentällä koulutuksen laajuus verrattuna lyhyisiin koulutuksiin - yhteistyötä lisää järjestöjen ja lajiliittojen kanssa, opiskelijat ”linkitetään” jo koulussa - lisää tietoa ohjaajan työmahdollisuuksista, työnantajista: kunnat, palkkaus, miten pääsee x3 - tutustumista toimijoihin (kunta, yritykset, yhteisöt) - koulutus lähemmäksi tulevia työnantajia

Liikuntaosaaminen	Hyvinvointi- ja terveysliikunta-osaaminen	Didaktinen ja pedagoginen osaaminen
- palloiluryhmien yhdistäminen (Haaga) - lajiosaaminen hyväksiluettavaksi	- opetuksen laajentaminen (erityisliikunta, vanhukset) - erityisryhmiä ohjattavaksi enemmän - enemmän ravinnosta tietoa x2 - tarkemmin anatomian, x2, fysiologian ja bio-mekaniikan opetusta ja niiden yhdistämistä myös terveysliikuntaan, ei vain huippu-urheiluun - enemmän tietoa terveysliikunnasta - opetus lähemmäksi terveys- ja arkiliikuntaa - lajikohtaisesti huomioitava enemmän terveysliikuntaa - enemmän oppia mielen-terveysongelmaisten, painonhallinnan ohjaamiseen ja vajaa-kuntoisten toiminta-kyvyn arviointiin	- vaikeat ryhmät, ongelmatilanteiden käsittelyä - enemmän ohjaamista x3 ja paljon palautetta - enemmän yksilöohjaukseen liittyvää koulutusta (terv.liik) - harjoittelutunnit oikeille ryhmille x6 ja samalle ryhmälle useammin peräkkäin - harjoitukset: monenlaisia ryhmiä (ikä, erityis-) ohjaustaitoihin - taitoja lisää suurten massojen liikuttamiseen: terveysliikunta, kuntosaliryhmät - ohjausta liikaa urheilija / kilpaurheilija -puolella - lisää taitoja kouluttajana toimimiseen - kurssi ohjaustoimintaan - enemmän harjoittelua terveys- ja työliikuntaan - lisää eri opetusmetodeja - lisää opetusta ryhmän hallintataitoihin
Yhteiskunta-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen	Syventävät opinnot	KV-osaaminen
- enemmän tietoa yrittäjyydestä x4 - lisää kattavuutta ja vaatavuutta yhteiskuntaosaamiseen ja projektinhallintaan - enemmän projektien, talouden sekä kokonaisuuksien suunnittelu- ja toteuttamisopintoja - enemmän esimieskoulutusta, johtamistaitoja - hallinnosta syvempää tietoa	- kaipaava pätevää erikoistumisalan opettajaa - Rovaniemelle lasten ja nuorten suuntaumis-vaihtoehto - lisää erikoistumis-vaihtoehtoja - enemmän aikaa suuntautumisopinnoille - erikoistumista ajan hengessä - mahdollisuus valita useampi suuntautumisväylä	- ohjauksia enemmän kuin 5 min muilla kielillä - yhteistyötä lisää talossa olevien kv-ryhmien kanssa

Yleistaidot ja osaaminen:	Aikuiskoulutus:	Muuta:
- kielten opiskelua lisää x2 - viestintä- ja vuoro-vaikutustaitoja x3 lisää - yhteistyökyvyn kehittämistä - lisää ATK, tiedottamis- ja tapahtumien järjestämistaitoja - aikuiskoulutukseen vähemmän yhteisiä opintoja	- kaipaava myös eri lajien ohjausta kertaussena - hätköiden järjestetty koulutus (Vierumäki) - englannin opetus ala-arvoista - enemmän projektien hallintaa ja sisälle eri oppiaineisiin - oppisopimuskoulutukseen myös soveltuvuustestit, haastattelut	- enemmän henkilökohtaista fakta-tietoa (face to face) - pääsykokeet: haetaanko urheilijaa vai ohjaajaa - arvioinnin kehittäminen (H – K) esti pääsyn jatkokoulutukseen - vähemmän opiskelijoita sisään, ei töitä - mahdollisuus päästä 1 vuoden työkokemuksella suorittamaan ylempi amk

Taulukko 2. Liikunnanohjaajakoulutuksen kehittämis ehdotuksia. (Luku tekstissä kertoo mainintojen määrän).

Työn tulevaisuuden haasteita:

Hyvinvointi- ja terveystoimintaosaaminen:
- vanhusten liikunta, motivointi liikunnan harrastamiseen - eläkeläiset, ikääntyvät: aikaa ja rahaa, vanhusten liikunta, vanhustyö - erityisryhmien liikunta: erityisosaaminen, erityisryhmät - terveystoiminnan osaajia lisää, terveystoimintaosaamista - senioriliikunta, liikkumattomat, pt-puoli? - miten päästä ”käsiksi” vähän liikkuviin kuntalaisiin / miten löytää sellaiset ihmiset, jotka tarvitsevat toimintakyvyn kannalta liikunnallista aktiviteettia - työ- ja toimintakyvyn arviointi, vajaakuntoiset > KELA:n hyväksyntä liik. ohjaajan ammattiaidolle!!!, vaikuttaa palkkatasoon, vrt. fysioterapia - terveyttä edistävä liikunta - liikunnan uudet kohderyhmät ja liikunnan / liikkumattomuuden terveysvaikutukset sekä yhteiskunnan ja yksilön kannalta - kunto- ja terveystoiminnan osaaminen > vanhusten liikunta - terveystoiminta, kuntoutus, ikääntyvien liikunta - erityisryhmät ”suuret ikäluokat”, jotain muuta kuin punttisalia ja keppijumppaa, globalisoituminen ja kulttuurivallankumous > maahanmuuttajien koulutuksen uudelleen järjestäminen > kulttuuritausta auttaa ymmärtämään - maahanmuuttaja-asiakkaat - kunto- ja terveystoimintaa osattava tarkemmin perustella asioita, suuret ikäluokat eläköityy ja heitä liikutetaan oikein - kunto- ja terveystoimintaosaamista, työ-toiminta, ikääntyneiden liikunta - terveystoiminta ja ikääntyneiden liikunnan erityispiirteet olisi syytä hallita - terveystoiminta, senioriliikunta, hyvinvoinnin liikunta - kasvava lajikirjo, matalan kynnyksen ryhmiä lisää, tilojen riittävyys, - maahanmuuttajat, nuoret ylipainoiset, ns. ”liikunnanvälttelijät” - henkinen hyvinvointi korostuu fyysisen lisäksi - tietyille erityisryhmille suuntautuminen (nuoret, eläkeläiset, työnantajat) - ihmiset ovat enemmän kiinnostuneita terveystoiminnasta ja vaihtoehtoisista liikkumismuodoista

- vanhenneva ikäpolvi, ketjujen kuntopalvelut rajoittavat myöhäisen aikuisiän ja vanhusten liikunta- palvelujen käyttöä
- erilaisten yksilöiden, tarpeiden tunnistaminen
- saada kansa liikkumaan ja pitämään itsensä kunnossa, poissa sairausjonoista
- terveystoiminta

Nuoret, lapset:

- koululaiset: liikuntakerhot, koululiikunta
- nuorten innostaminen liikuntaan
- kouluihin riittävästi ajankohtaisia suuntautumisvaihtoehtoja
- oppilaitoksessa opiskelija-aines heikkenee, motorisesti tosi heikkoja monet > näiden taitojen kehittämiseen osaamista, esim. yhteistyössä amk:n ja yliopistojen kanssa kursseja

Pedagoginen ja liikuntadidaktinen osaaminen sekä lajiosaaminen:

- hallita, ohjata paremmin erilaisia ryhmiä
- työnkuvan laajeneminen, ohjaaminen kokonaisvaltaisempaa, esim. pitää osata monenlaista erilaista ryhmäliikuntaa, yksilöohjausta samassa työpisteessä
- hankkia laajat osaamisen taidot, kokeilla eri hommia jo opiskelun aikana, projektitaidot hyvä pää- oma
- ohjaustaidot, monipuolisia toteutuksia uusista lajeista
- uudet lajit, ei meinaa perässä pysyä, uusien trendien myötä erikoiskurssien kysyntä kasvaa
- uudet liikuntalajit
- lajitarjonnassa mukana pysyminen
- osaamista > asiakaskunta kriittistä, pidettävä yllä omaa koulutustasoa, laitettava itsensä likoon
- personal trainer -tyyppinen työ
- oma kunto

Yrittäjä-, johtamis- ja yhteiskuntaosaaminen:

- oman osaamisen myynti ja markkinointi keskiöön, koska yksityinen sektori ”joutunee” ottamaan tämän alan haltuun, sillä kuntien, liittojen ja muiden yhteisöjen kosketuspinta reaali maailmaan on ohut
- puolustusvoimien liikuntakoulutukseen tulevat uudistukset
- saada ihmiset liikkeelle, saada yritykset ja työyhteisöt panostamaan työnteekijöiden hyvinvointiin
- kouluttautumista, kuntaliitosten tuomat haasteet, tilaaja-tuottaja –malli
- kirjallista osaamista, esim. kehittämisohjelman laatiminen
- johtaminen, EU rahoitukset
- yhteistyö eri alan osajien kanssa
- osaamista laajalta sektorilta joko kapea-alaisesti tai pinnallisemmin
- monitieteellisyys osaamista, kansainvälisyys
- yrittäjyys, valmennus, johtaminen, projektiosaaminen
- seuran valmennustyön johtaminen
- enemmän moni osajia
- olosuhteet, liikuntapaikat haasteena
- kunnan palveluja on pystyttävä ”myymään” asiakkaille
- jäsensalien hallitsemattomat asiakasmäärät ja niiden kasvu
- kielitaito x3

Ammattipätevyys / arvostus:
- liikuntaneuvojat ja liikunnanohjaajat (amk) sekoitetaan, vähän töitä ohjaajille, jos ei suostu tekemään ”liikuntaneuvojien töitä”, palkkauksessa eivät koulutuserot näy - mikä ero on liikunnanohjaajille ja –neuvojilla!!!!, suurimpaan osaan tarjolla olevista töistä olemme ”ylikoulutettuja”, työelämässä koulutusta vastaavaa työtä on vähän, amk-tutkinto on väliinputoja liikuntaneuvojan (opisto) ja liikunnanopettajan (yliopisto) välissä - liikuntakeskukset, niiden kalliit lisenssikoulutukset yms. > liikuntaohjaajan amk-tutkinto ei riitä esim. PT-työhön (vaikka erikoistuisi kunto- ja terveysliikuntaan). Missä vika? Rahastus haisee. Asia tulisi jotenkin huomioida. - koulujen keskinäinen arvostus, tutkinto samanarvoiseksi - arvostuksessa toivomisen varaa, esim. työpaikka vaati amk- tutkinnon suoritusta ja silti tuntipalkka 6,70 € - rahoituksen järjestyminen, urheilutoiminnassa on tarpeita kestäville työsuhteille, tämänhetkinen palkkataso ei houkuttele pitkään työsuhteeseen, mikä taas kehittää toimintaa - työmotivaation kehittäminen, asenne työntekoa kohtaan, nöyryys! - koulutuksen tasoa heikentää lyhytkursseja käyneiden liikunnanohjaajien kutsumista ammattilaisiksi > ammattikunnan arvostus alenee - alalla toimii kouluttamattomia ihmisiä ja käyttävät itsestään nimikettä liikunnanohjaaja, arvostetaan personal trainer –nimikettä enemmän, vaikka koulutus lyhyempi, alalla huono palkkaus ja ns. turva puuttuu - vain etelässä vakituisia työpaikkoja kunnon palkalla - liikunta-alan ja liikunnanohjaajien arvostuksen puolesta ”kampanjointiin” - Suuntautumisopintojen erikoistuminen: liikunnanohjaajia tai sitä nimikettä käyttäviä liikuntaneuvojia valmistuu paljon, kokopäivätoimisia työpaikkoja rajallisesti > erityisosaamisen avulla työpaikkojen ”jako” ehkä helpompaa

Taulukko 3. Työn asettamia haasteita tulevaisuudelle. (Luku tekstissä ilmaisee mainintojen määrän).

Täydennyskoulutustoiveita:

Liikuntaosaaminen
- ammattitaitoa ylläpitäviä ”kertauskursseja”, uudet lajit ja laitteet – päivitystä - uusien liikuntalajien tutustuttamista ja ohjaamista x2 - lyhytkursseja ajankohtaisista lajeista sekä itselle heikoista alueista, esim. aerobic - uusien lajien esittelyä, ajankohtaista liikunnan kentältä - ideapäiviä kuntovoimisteluun, vesivoimisteluun, uudet liikuntalajit - kuntosaliohjaaja - lajipainotteisia kursseja / preppauskursseja
Hyvinvointi ja terveysliikuntaosaaminen:
- terveysliikunnan päivitys - terveysliikunta - erityisryhmien ohjaus - psykologia

- terveysliikuntaan painottuvaa opetusta, jossa on jo valmiina jokin ”ongelma” ja opinnoissa saisi hyviä ratkaisuvaihtoehtoja ongelman ratkaisemiseksi - ravitseminen syventävänä, vaikeasti ylipainoisten liikunnanohjaus, fysioterapian perusteet - ravitsemusterapeutin tai vastaavaa koulutusta - personal trainer -
Didaktinen ja pedagoginen osaaminen:
- lisää pedagogisia opintoja x 2 - metodien monipuolistaminen terveysliikunnassa - erityisryhmien ohjaamista - kasvatus- ja oppimispsykan opinnot olisi hyvästä - uudet trendilajit, muuttuneet opetustavat, uusien lajien trendit – esittelyä ja opetusta niissä - pedagogiset täydennyskoulutukset
Yhteiskunta- yritys- ja johtamisosaaminen:
- projektin johtaminen - johtamis- ja neuvottelutaitoja - tuotteiden hinnoittelua: hinta- / laatusuhde - markkinointikoulutusta, mainosten ja ilmoitusten tekoa (kuvankäsittely- ja taitto-ohjelmien hallintaa) - johtaminen ja työelämän arjessa pärjääminen - johtaminen - yrittäjyyteen suuntaavaa - hallinto x2 - johtamisen ja muun hallinnollisen puolen koulutusta - tapahtuman järjestämisen perusteet - esimiestyöhön, kun on ollut jo työelämässä
Erikoistumisopinnot / syventävät opinnot:
- mahdollisuus opiskella syventävästi / hyvin joitakin kursseja, joista haluaa tietoja - erikoistunutta täydentävää koulutusta, esim. urheiluvalmennuksen täydennysopinnot - erityisopinnot (tai erikoistumisopinnot), jokainen pystyy kouluttautumaan enemmän yksilölliseen suuntaan ja parantamaan työllistymistään - suuntautumisopintoihin lisäystä, uusia tuulia ja ajanhermolla pysymistä - syventäviä opintoja
Jatko-opintoja:
- ylempi AMK -tutkinto ilman työkokemusvaatimusta / pienempi vaatimus - ylempät amk -tutkinnot ovat hyviä, siitä voi kehittää itseään eteenpäin, esim. yliopistoon - ylempi amk liikunnanohjaajille x3, ylempi amk paremmin saataville - laaja-alaista liikunnan ylempää amk -koulutusta (johtaminen, valmennus jne.) - opettajan pedagogiset opinnot osaksi amk -koulutusta ja siltaopinnot liikunnanopettajan koulutukseen selkeämmiksi - selkeästi jatkotutkintoihin tähtäävää opiskelua - korkeakoulututkinto

Muuta koulutusta:
- ajanmukaisia - ajankohtaista: ikääntyvien liikunta tänään, johtaminen nyt, terveysliikunnan uusimmat tiedot jne. - kuntokeskuksissa /fitness-klubeilla toimiville jotain - koulutusta muualta, ei tarvitse olla amk, esim. tietotekniikka, esimiestaidot, projektien hallinta - jokin poikkitieteellinen opetus, kansainvälisyys - se mitä tiedän, tarjonta on hyvä

Taulukko 3. Toiveita täydennyskoulutuksesta

KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUN
JULKAISUSARJA

Tässä sarjassa aiemmin ilmestynyt:

Juntheikki:

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset
Kainuussa 2001,
2003

Kaikkonen, Korhonen, Huovinen:

Elämyksiä ja korpien kuiskintaa
Kainuun pienten maaseutuyritysten asema ja
kehityshaasteet

Niskanen:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen
paikalliset rakenteet ja johtaminen kunnissa,
2003

Muhonen:

Esteetön asuinrakentaminen
Selvitys rakennuslainsäädännöstä ja
ohjeistuksesta sekä esteettömän asumisen
toteutumisesta,
2008

Niskanen:

Terveys 2015 –kansanterveysohjelman
mukaiset tavoitteet Kainuun kuntien
asiakirjoissa,
2004

Lappalainen :

Liikuntaneuvonnan toteutuminen
Kainuun maakunta –kuntayhtymän
perusterveydenhuollossa,
2008

Juntheikki:

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset
Kainuussa vuonna 2002,
2004

Karjalainen, Salomäki (toim.):

Informaatiolukutaito osana oppimisprosessia
Information Literacy and its Role
in the Learning Process, 2008

Juntunen:

Uusi teknologia ikääntyvien hoito-
ja hoivatyössä,
2004

Kamppuri, Bednarik, Juntunen:

Haasteena käytettävyys
Kotihoitoa tukevat etäpalvelut
-hankkeen käytettävyystutkimus,
2008

Lapplainen:

Report on Development of
Foreign Language Degree Programmes of
Eastern Finnish Polytechnic,
2005

ISBN 978-952-9853-37-3
ISSN 1458-915X